

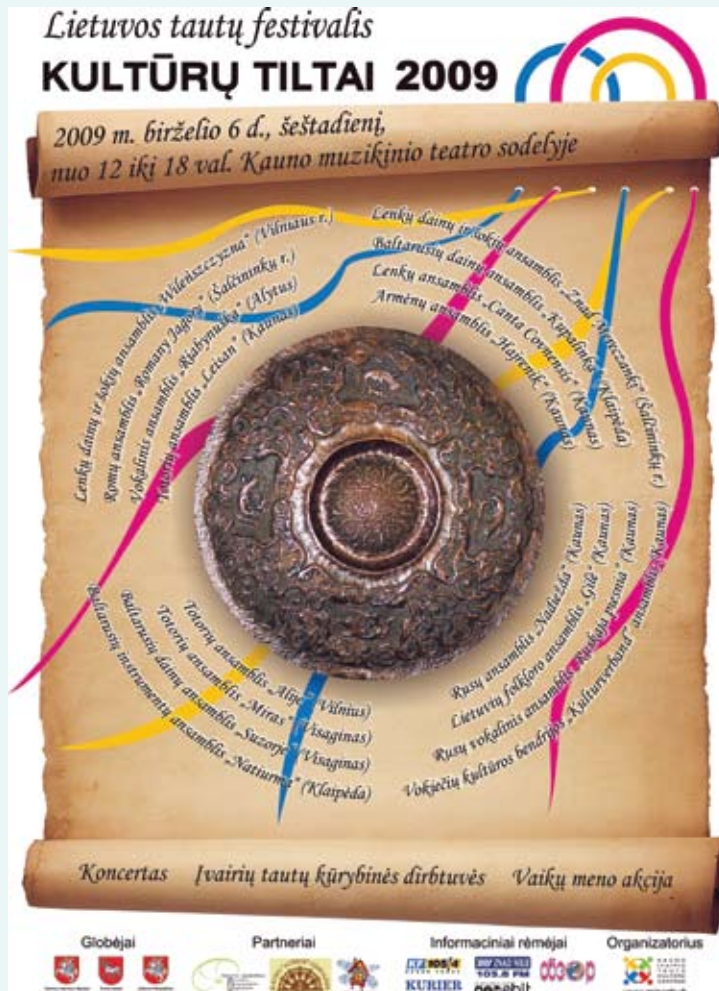
TAUTINIŲ bendrijų 2009 naujienos Nr. 2 (29)

Lietuvos tautinės bendrijos fotografijose. Totorė.

RENGINIAI, SKIRTI LIETUVOS VARDŲ PAMINĖJIMO TŪKSTANTMEČIUI

Birželio 6 d. Kaune vyko Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2009“. Jo metu savo naują programą parodė tautinių mažumų meno kolektyvai, veikė kūrybinės dirbtuvės, o mažieji festivalio dalyviai piešė savo tautą geriausiai atspindintį paukštį.
p. 16

Kovo 29 d. Lietuvos rusų dramos teatre per 200 įvairių tautybių moksleivių dalyvavo koncerte „Lietuva, mes tavo vaikai!“.
p. 20

Gegužės 30 d. Vilniuje vyko VIII Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalis.
p. 18

Vilniaus Mikulėno pieš.

Informacinis leidinys

Leidžia Tautinių mažumų
ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
ir Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Leidinių spaudai parengė
Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8-5) 216 04 08
el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomone
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

Maketavo
Mindaugas Markevičius

TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2009
Nr. 2(29)

T u r i n y s

■ SEIME	
Žmogaus teisių komitetas pabaigė Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto svarstymą	2
Konstitucinis Teismas spęs pavardžių ne lietuviškais rašmenimis rašymą.....	2
■ VYRIAUSYBĖJE	
Kaip vykdoma Romų integracijos programa	2
Reorganizuojamas Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas	2
■ AKTUALIJOS	
Išrinktoji Prezidentė D. Grybauskaitė: Tautinių mažumų problemų neįaučiu	3
Lietuvos ir Lenkijos prezidentai pasirašė bendrą deklaraciją	3
L. Kacynskis: originaliai rašant Lietuvos lenkų pavardes nenutiktų nieko ypatingo	3
Ivyko Lietuvos ir Lenkijos parlamentų asamblėjos sesija	4
Seimo Pirmininkas lankėsi Vilniaus krašte	5
Susitikimas departamente	5
Vilniuje atidarytas Rusų centras	5
J. Rumša. Trys klausimai Dainiui Babilui, Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktoriui	6
Apdovanojimai už aktyvią veiklą	7
Rusijos apdovanojimai – Lietuvos piliečiams	7
J. Rumša. I. Liutkevičienė ir D. Radzevičius tapo nominacijos „Už tautinę toleranciją“ laureatais	8
Lietuvos žydų bendruomenės ataskaitinė-rinkiminė konferencija	8
I. Zinkevičiūtė. Kauno įvairių tautų kultūrų centras pažymėjo penkerių metų sukaktį	9
J. Rumša. Būdami Lietuvos piliečiais, armėnai nepraranda ryšio su savo istorine tėvyne	10
Lietuvos rusai jaučiasi mažiausiai diskriminuojama ES mažuma	11
A. Jutkevičius. Ar karaimų kalbai Lietuvoje gresia išnykimas?	12
■ ŠVIETIMAS	
J. Rumša. Estijos tautinių mažumų šeštadieninių mokyklų vadovus ir mo- kytojus domino Lietuvos patirtis	14
■ KULTŪRA	
I. Zinkevičiūtė. Tautinių bendrijų kolektyvai koncertavo Kauno miesto šventėje	15
I. Zinkevičiūtė. Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai – 2009“ Kaune	16
J. Rumša. Ivyko VIII Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalis	18
Įvairiomis kalbomis vaikai dainavo Lietuvai	20
R. Nalivaikienė. Paminėta Tarptautinė romų diena	21
■ TAUTINIŲ BENDRIJŲ NAMUOSE	19
■ NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI	19, 21, 23, 25
■ TRADICIJOS IR PAPROČIAI	
J. Rumša. Lyguo – seniausia ir mėgstamiausia latvių šventė	22
■ NAUJOS KNYGOS	
Išleista knyga apie garsius Lietuvos totorius	24
Žydai LDK: istorinė patirtis	25
Vaikams – apie tautines bendrijas	25
■ POŽIŪRIS	
I. Melianas. Ar teisingai vartojame etnines sąvokas?	26
■ TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE	
Moldova – viena, tautų joje – daug	28
S U M M A R Y	28

Žmogaus teisių komitetas pabaigė Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto svarstymą

Gegužės 27 d. Seimo Žmogaus teisių komitetas pabaigė ilgiausiai užtrukusį Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto svarstymą. Iki šiol tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir laisves reglamentuoja 1989 m. lapkričio 23 d. priimtas ir Lietuvos

Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 29 d. papildytas ir pakeistas Lietuvos Respublikos Tautinių mažumų įstatymas. Šis įstatymas jau neatitinka dabartinių realiųjų. Projekto svarstymas užtruko dėl galimos kolizijos tarp Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos

pagrindų konvencijos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei Valskybinės kalbos įstatymo. Komitetas, išklausęs tautinių mažumų atstovų nuomonę, priėmė sprendimus diskutuotiniais klausimais, dėl kurių buvo pateikti Seimo narių bei kitų suinteresuotų asmenų siūlymai. ■

Konstitucinis Teismas spęs pavardžių ne lietuviškais rašmenimis rašymą

Seimas nutarė kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti, ar Lietuvos Respublikos piliečio pase įrašius asmens vardą ir pavardę valstybine kalba, to pa-

ties paso kitų įrašų skyriuje galima nurodyti asmens vardą ir pavardę kitokiais, ne lietuviškais rašmenimis ir nesugramtinta forma, kai asmuo to pageidauja, ir kai

egzistuoja pirminiai užsienio valstybėse išduoti asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai, kur asmens vardas ir (arba) pavardė įrašyti nelietuviškai. ■

VYRIAUSYBĖJE

Kaip vykdoma Romų integracijos programa

Balandžio 29 d. Vyriausybė apsvarstė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento parengtą ataskaitą apie tai, kaip 2008 m. buvo įgyvendinami Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2008-2010 metų programos uždaviniai.

Pateiktoje ataskaitoje pažymima, kad įgyvendinant 2008 m. programos priemonių plano priemones, Romų visuomenės centre (toliau – Centras) veikė 2 ikimokyklinio ugdymo grupės, kurias lankė 25 romų vaikai nuo 4 iki 7 metų. Dauguma vaikų (apie 80 proc.), baigę ikimokyklinio ugdymo užsiėmimus, pradėjo lankyti

Vilniaus miesto bendrojo lavinimo mokyklas.

Suaugusiems Centre buvo organizuoti kompiuterinio raštingumo kursai, kuriuose mokėsi 5 romai, viena valstybinės lietuvių kalbos mokymosi grupė (mokėsi 10 romų tautybės asmenų), 15 romų nuotoliniu būdu mokėsi pagal bendrojo lavinimo programas. Romams buvo teikiamos teisinės konsultacijos, sudarytos sąlygos repetuoti dainų ir šokių kolektyvui.

Centre Vilniaus darbo birža rengė darbo rinkos dienas, kurių metu romų bendruomenės nariams buvo teikiama informacija apie galimybes įsidarbinti,

dalyvauti profesinio mokymo programose.

Atliktas sociologinis tyrimas „Romų padėties tyrimas: romai švietimo ir darbo rinkos sankirtoje“.

Narkotikų kontrolės departamentui buvo pateikti ir finansuoti du projektai dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos.

Buvo siekiama sudaryti romams galimybes išsaugoti kalbą, tradicijas, papročius, materialųjį kultūros paveldą. Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas parėmė romų visuomeninių organizacijų 11 kultūrinės veiklos projektų. ■

Reorganizuojamas Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas

Birželio 10 d. Vyriausybė priėmė nutarimą dėl Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Vyriausybės ir Lietuvių grįžimo į Tėvynę centro reorganizavimo.

Nutarimu Tautinių mažumų ir išeivijos departamento teisės ir pareigos nuo 2010 m. sausio 1 d. išdalijamos

Kultūros ministerijai, Švietimo ir mokslo ministerijai ir Užsienio reikalų ministerijai.

Vyriausybė taip pat pritarė nutarimui „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo“, „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

nuostatų patvirtinimo“ ir „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimams, susijusiems su reorganizuojamo Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Vyriausybės ir Lietuvių grįžimo į Tėvynę informacijos centro teisių ir pareigų išdalijimu. ■

Išrinktoji Prezidentė Dalia Grybauskaitė: Tautinių mažumų problemų nejaučiu

Gegužės 29 d. išrinktoji Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, duodama interviu Lietuvos radijo laidai rusų kalba, atsakė ir į radijo žurnalistės klausimą dėl tautinių mažumų padėties Lietuvoje.

Klausimas: Priimta manyti, kad Lietuvoje, skirtingai negu Latvijoje ir Estijoje, neegzistuoja tautinių mažumų, konkrečiai rusų, problemos. Kaip Jūs manote? Ar ištikrųjų problemų nėra?

Atsakymas: Galiu pasakyti, kad aš turiu daug bičiulių rusų ir labai artimų bičiulių, kurie gimė Lietuvoje, jie kalba lietuviškai, integravosi. Aš šių problemų nejaučiu. Tas sprendimas, pagal kurį dešimtojo praėjusio amžiaus dešimtmečio pradžioje visi tautinių mažumų atstovai, jeigu jie norėjo, galėjo gauti Lietuvos pilietybę, buvo labai geras sprendimas. Kitų tautybių žmonės galėjo apsispręsti: jie Lietuvoje pasilieka, dirba ir čia gyvena ar jie negali integruotis. ■

Lietuvos ir Lenkijos prezidentai pasirašė bendrą deklaraciją

Balandžio 16 d. Vilniuje Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus ir Lenkijos Respublikos Prezidentas Lechas Kaczyński (Lech Kaczynski) pasirašė Bendrą Lietuvos

ir Lenkijos prezidentų deklaraciją. Joje, be kita ko, sakoma:

„Tautinės mažumos – lenkų tautinė mažuma Lietuvoje ir lietuvių tautinė mažuma Lenkijoje – vaidina

esminį vaidmenį formuojant dviejų valstybių santykius. Prezidentai patvirtina savo norą ir pasiryžimą spręsti visas problemas, išskylančias šioms tautinėms mažumoms“. ■

L. Kaczyński: originaliai rašant Lietuvos lenkų pavardes nenutiktų nieko ypatingo

Lietuvos ir Lenkijos prezidentai aptarė tautinių mažumų klausimus

Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus ir Lenkijos Prezidentas Lechas Kaczyński, balandžio 16 d. atvykę į Lietuvą su valstybiniu vizitu, aptarė tautinių mažumų, švietimo ir originalių lenkiškų pavardžių rašymo klausimus. Prezidentai patikino, kad šias smulkias problemas reikia spręsti kuo greičiau, kad jos neaptemdytų gražaus šalių bendradarbiavimo

Nieko ypatingo neatsitiktų, jei Lietuvos lenkų pavardės asmens dokumentuose būtų rašomos lenkiškai, įsitikinęs Lenkijos Prezidentas Lechas Kaczyński. Pasak aukštojo svečio, jo šalyje ne tik lietuvių, bet ir kitų tautinių mažumų atstovų pavardės

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus (kairėje) ir Lenkijos Respublikos Prezidentas Lechas Kaczyński.

Džojos Barysaitės nuotr.

rašomos originaliai. Su tuo sutinka ir Lietuvos vadovas Valdas Adamkus, primindamas, kad pavardė yra žmogaus turtas, į kurį niekas neturi teisės kėsintis.

„Rašyti pavardę savo gimtąja kalba – akivaizdus postulat, – spaudos konferencijoje sakė L. Kaczynskis. – „Suprantu, kad lietuvių kalba turi savo specifiką. Aš irgi girdžiu savo pavardę tariant lietuviškai – Lechas Kačinskis. Man tai nėra labai svarbu, nes gyvenu ne Lietuvoje, o Lenkijoje. Bet kalbant apie mano tautiečius – Lietuvos piliečius, nieko ypatingo neatsitiktų, jei jų pavardės būtų rašomos lenkiškai“.

Svečias priminė, kad lietuviams Lenkijoje leidžiama savo pavardes rašyti saviškai, kaip ir kitų tautinių mažumų atstovams – vokiečiams, čekams, slovakams, ukrainiečiams.

„Nėra jokių trukdymų rašyti pavardes tokiu variantu, kuris atitinka jų kalbą“, – tvirtino Lenkijos Prezidentas. – „Būtų problemų nebent dėl tų tautų, kurios naudoja visai skirtingą raidyną, pavardžių rašymo. Aš kalbu apie kinus arba japonus, kurie gyvena Lenkijoje“.

Panašiai esą ir dėl gatvių pavadinimų – pasak jo, Vidurinėje Silezijoje pasitaiko užrašų vokiečių kalba ir tai nekelia jokių problemų. Tam tikrame

regione esama viešųjų užrašų kašubų etninės grupės dialektu.

L. Kaczynskiui pritarė ir V. Adamkus: „Pavardė yra turtas, kuris priklauso kiekvienam iš mūsų. Niekas neturi teisės į tą turtą kėsintis. Tikiu, kad ši pastaba lygiai taip pat turi būti priimta ir skubiai sutvarkyta įstatymiškai Lietuvoje“.

„Lenko korta nepažeidžia lojalumo kitai valstybei“

Lenko korta nėra pilietybės ženklas ir nepažeidžia lojalumo kitai valstybei, tikino Lenkijos Prezidentas L. Kaczynskis. „Nemanau, kad Lenko korta gali pažeisti lenkų kilmės Lietuvos piliečių lojalumą savo (Lietuvos) valstybei. (...) Šita korta nėra pilietybės ženklas“, – po susitikimo su Lietuvos vadovu V. Adamkumi spaudos konferencijoje teigė Lenkijos Prezidentas L. Kaczynskis.

L. Kaczynskis priminė, kad šalyse, esančiuose į Rytus nuo Lenkijos, gyvena nemažai lenkų tautybės žmonių. Kai kuriose valstybėse jie įsikūrę šimtmėčius, kitur nusikraustė sovietmečiu. „Tie žmonės yra sunkesnėje padėtyje, jiems reikia padėti“, – kalbėjo Lenkijos Prezidentas.

Pagal Lenkijos teisės aktus, Lenko

korta suteikiama asmeniui, kuris deklaruoja priklausomybę lenkų tautai ir atitinka tam tikrus reikalavimus. Konsulas turi teisę atšaukti suteiktą Lenko kortą, kai asmuo, be kita ko, veikia prieš pagrindinius Lenkijos interesus. Beje, tokiu pačiu pagrindu atimama ir pilietybė.

Asmuo, turintis kortą, gali nemokamai gauti ilgalaikę vizą, legaliai dirbti Lenkijoje, gali vykdyti ūkinę veiklą tokiomis pat sąlygomis kaip Lenkijos piliečiai, turi teisę į nemokamą švietimą, ūmios ligos atveju gali gauti būtiną medicinos pagalbą, turi teisę gauti 37 proc. nuolaidą geležinkelio bilietams, nemokamai lankytis valstybiniuose muziejuose, turi pirmumo teisę prašydamas finansinės paramos iš Lenkijos valstybės ir savivaldybės biudžeto, skirto užsienyje gyvenantiems lenkams paremti.

Lenko kortą gauna asmenys, kurie raštu pareiškia savo valią priklausyti lenkų tautai, galintys įrodyti, kad bent vienas iš tėvų, senelių, prosenelių buvo lenkų tautybės arba turėjo Lenkijos pilietybę, kurie pateikia raštišką užsienio lenkų arba Polonijos organizacijos liudijimą, patvirtinantį aktyvią veiklą lenkų kultūros ir kalbos ar tautinių mažumų labai mažiausiai tris mėnesius. ■

Įvyko Lietuvos ir Lenkijos parlamentų asamblėjos sesija

Gegužės 9 d. Vilniuje įvyko Lietuvos Respublikos Seimo ir Lenkijos Respublikos Seimo ir Senato narių asamblėjos XIX sesija „Penkiolika Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos draugiškų santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutarties metų. Kas toliau?“

Asamblėja svarstė tautinių mažumų abiejose šalyse klausimus.

Lenkijos Seimo Pirmininko pavaduotojas, Asamblėjos pirmininkas Jaroslavas Kalinovskis (Jaroslaw Kalinowski) sakė, kad per 15 bendradarbiavimo metų Lietuva neįvykdė trijų Geros kaimynystės sutarties

punktų: neva lenkų apgyvendintuose rajonuose trūksta lenkiškų užrašų, neįteisintas lenkų kalbos vartojimas, iki šiol vardai ir pavardės nerašomos lenkiškais rašmenimis. Lenkijos delegatai taip pat priekaištavo, kad Lietuvoje, anot jų, sprendžiant su tautinių mažumų kalbos reikalais susijusius klausimus, teismai daugiausia remiasi Valstybinės kalbos įstatymu, o ne Tautinių mažumų įstatymu.

Lietuvos Seimo nario Česlovo Juršėno nuomone, Lenkija nepilnai užtikrina lietuvių mažumos galimybes mokytis savo kalba. Ano jo, Lenkijoje taip pat neužtikrinama

kultūrinių lietuviškų vertybių globa, ką rodo Berznyko kapinių pavyzdys. Parlamentaras taip pat įvardijo lietuviškų užrašų problemą, kai Punske ir Seinuose neleidžiama pakabinti lentelių su šiais užrašais lauke, o tik viduje, taip pat, kad, anot jo, komunistinis gatvės pavadinimas – Liepos 22-osios – niekaip nepakeičiamas katalikų vyskupo Antano Baranauko vardu.

J. Kalinovskis sakė sutinkantis, kad kai kuriais atvejais lietuviai jaučiasi įžeisti, tačiau teigė, kad yra kliūčių daugeliui minėtų problemų spręsti.

TBN inf.

Seimo Pirmininkas lankėsi Vilniaus krašte

Balandžio 3 d. Seimo Pirmininkas Arūnas Valinskas viešėjo Vilniaus apskrities mokyklose ir savivaldybėse bei susitiko su vietos bendruomenėmis.

Apsilankęs Vilniaus rajono Rudaminos Ferdinando Ruščico, „Ryto“ gimnazijose, Marijampolio vidurinėje mokykloje, parlamento vadovas domėjosi švietimo įstaigų padėtimi, vaikų mokymosi sąlygomis, su mokiniais

ir visuomenės atstovais kalbėjo apie tautinių mažumų padėtį Lietuvoje, švietimo sistemą.

Seimo Pirmininkas džiaugėsi, kad Vilniaus rajone renovuojama ir planuojama renovuoti ne viena mokykla.

„Visi esame Lietuvos piliečiai ir nepriklausomai nuo tautybės kartu statome bendrus namus – Lietuvos valstybę. Todėl norisi, kad visuome-

nėje nekiltų nereikalingų įtampų ir visi jaustųsi lygūs“, – sakė A. Valinskas.

Seimo vadovas taip pat lankėsi Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio, Šalčininkų Jano Sniadeckio gimnazijose. Šalčininkų rajono savivaldybėje A. Valinskas su Vilniaus apskrities viršininku, šio ir Vilniaus rajonų merais aptarė žemės gražinimo buvusiems savininkams ir jų palikuonims klausimus.

TBN inf.

Susitikimas departamente

Arvydas Daunoravičius (kairėje) ir Vladimiras Dražinas

Kovo 30 d. Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Arvydas Daunoravičius priėmė Baltarusijos ambasadorių Lietuvoje Vladimirą Dražiną.

Susitikimo metu aptarti Lietuvos baltarusių ir Baltarusijos lietuvių bendruomenių veiklos klausimai.

Baltarusijos ambasadorius pabrėžė, kad baltarusių bendruomenė

Lietuvoje yra gausi, aktyvi, nuosekliai puoselėja tautinį tapatumą, organizuoja tradicines tautines šventes.

Departamento vadovas patikino, kad, nežiūrint sudėtingos ekonominės situacijos, jo vadovaujama institucija sieks užtikrinti paramos, skirtos Lietuvos tautinių bendrijų bei Baltarusijos lietuvių organizacijų veiklai skatinti, tęstinumą.

TBN inf.

Vilniuje atidarytas Rusų centras

Gegužės 21 d. atidarytas Rusų centras Vilniaus pedagoginiame universitete, su kuriuo jau anksčiau buvo pasirašytas susitarimas dėl bendradarbiavimo.

Šis Rusų centras – trečias Baltijos šalyse. Analogiški centrai jau veikia Baltijos akademijoje Rygoje ir A. Puškino institute Taline. Jie pristatomi kaip „tarptautiniai kultūriniai projektai, kuriuos įgyvendina Fondas „Russkij mir“ (rus. „Rusų pasaulis“) kartu su svarbiausiomis švietimo ir mokslo struktūromis“. Fondas jau yra atidaręs 24 centrus visame pasaulyje. Lietuva yra keturioliktoji šalis, kur veikia panašūs centrai.

Tuometinis Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas išaką dėl Fondo „Russkij mir“ įsteigimo pasirašė 2007 m.

Skirtingai nuo jau egzistuojančių

Rusų centrų Rygoje ir Taline, Rusų centras Vilniuje įkurtas valstybinėje aukštojoje mokykloje.

Šia proga Fondas padovanojo unikalią parodą „Jaroslavlio ikona“, kurioje buvo pristatyti 37 geriausi Jaroslavlio ikonų tapybos mokyklų pavyzdžiai.

I Vilnių Fondas atvežė apie 1300 pavadinimų knygų, 250 videofilmų, vieną šimtą audioįrašų ir kitos medžiagos.

Kaip teigiama, centrai populiariai rusų kultūrą ir kalbą, steigia bibliotekas, kuriose siūloma susipažinti su Rusijos kino klasika, galima naudotis garso knygomis, mokslinė-metodine literatūra, leidžia nemokamai skaityti, žiūrėti ar klausyti svarbiausių rusiškų žiniasklaidos priemonių. Be to, organizuojami seminarai, rusų kalbos kursai, parodos, kūrybiniai susitikimai.

Fondas „Russkij mir“ skelbiama finansuojantis centrų steigimą, remiantis renginius, kuriais siekiama saugoti ir plėtoti rusų kalbą bei kultūrą įvairiose pasaulio šalyse. Jam padedant Lietuvoje jau buvo surengtas rusų folkloro festivalis, raiškiojo skaitymo, rusų kalbos konkursai, kino teatruose rodyti nekomerciniai rusų filmai.

Kaip teigė Fondo „Russkij mir“ vykdomasis direktorius Viačeslavas Nikonovas, Rusų centras veiks kaip universiteto padalinys, Fondas tikrai mokės algą metodininkams ir aprūpins Centrą medžiaga.

Rusų centrus taip pat planuojama atidaryti Klaipėdoje ir Šiauliuose, ateityje Informacijos centras bus įsteigtas Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje Vilniuje.

TBN inf.

Trys klausimai

Jonas RUMŠA

- Kaunas – miestas, savo laiku daug padaręs, kad būtų išsaugota lietuviybė... Lietuvoje. Laikai

pasikeitė. Jūsų įstaigos paskirtis – padėti kitataučiams, tautinėms bendrijoms išsaugoti savo tapatybę, puoselėti kultūrą, tradicijas ir pan. Kaip sekasi tai daryti?

- Manau, kad laikai nepasikeitė – Kaunas tebėra stiprus lietuviybės bastionas. Dirbdami su tautinių mažumų bendrijomis, visada tai žinojome, todėl kūrėme išskirtinį Kauno įvairių tautų kultūrų centro (toliau – Centras) veiklos modelį. Anksti suvokėme, kad Kaune galėsime tik dalinai pritaikyti Tautinių bendrijų namų, Visagino tautinių kultūrų centro ir kitų panašių įstaigų patirtį. Prireikė keleto metų, kad surastume savo vietą tarp kitų Kauno kultūros įstaigų, įgytume palaikymą ir pripažinimą kaip kultūros puoselėtojai ne tik tarp tautinių bendrijų, bet ir tarp intelektualios Kauno visuomenės. Visa tai reikėjo padaryti įvertinant stiprų Kauno kaip lietuviško miesto ir net Kauno kaip miesto lietuviams stereotipus. Veiklos pradžioje miestiečiai mus vadino tiesiog „čigonų centru“, dabar šio klaidingo pavadinimo neliko. Per penkerius metus nuėjome ilgą pokyčių kelią.

Parama ir pagalba tautinių mažumų bendrijoms prasideda nuo elementarių priemonių ir baigiasi veikla, kuri tautinių bendrijų nariams tiesiogiai neturi įtakos. Vienas didžiausių mūsų rūpesčių yra laikytis principinio išpa-

Dainiui Babilui, Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktoriui

reigojimo – nemokamai suteikti visoms Kauno tautinių mažumų nevyriausybinėms organizacijoms sąlygas naudotis patalpomis joms patogiu laiku. Bendrijos tuo aktyviai naudojasi – centre nuolat vyksta meno kolektyvų repeticijos, bendrijų susirinkimai ir svarbiausi metų renginiai. Šiandien tokiomis veiklos sąlygomis negalėtų pasigirti daugybė kitų miesto organizacijų ir lietuviškų ansamblių. Be to, informuojame tautinių bendrijų vadovus apie projektinės veiklos galimybes, padedame parengti paraiškas. Vėliau tenka talkinti ruošiant renginių plakatus, kvietimus ir informuojant žiniasklaidos priemones. Kasmet organizuojame mokymus bendrijų lyderiams. Šių metų pradžioje pakvietėme tautinių bendrijų jaunimą į seminarus „Jauno žmogaus saviraiškos poreikiai“. Tokiu būdu norime sustiprinti bendrijų gebėjimus organizuoti savo veiklą ir skatinti jų narius būti aktyviais. Nuolat stengiamės įtraukti tautines bendrijas į kitų organizacijų bei įstaigų projektus, renginius ir kt. Rekomenduojame Kauno tautinių mažumų meno kolektyvus ir atlikėjus įvairiems kultūros renginiams ir festivaliams.

Džiaugiamės pozityviu bendradarbiavimu su tautinių mažumų organizacijomis ir rezultatais, kuriuos pasiekiamė kartu. Tačiau tenka pripažinti, kad ne viskas vyksta lengvai ir sklandžiai. Kartais vis dar susiduriame su bendrijų abejingumu, kai stengiamasi išvengti veiklos ir tokiu būdu neturėti rūpesčių. Neretai kvietimus dalyvauti tenka pastiprinti raginimais ir įtikinėjimais, kad tai daryti tikrai verta. Vis dar nerandame priemonių, kurios padėtų įtraukti daugiau jaunimo, ypač studentiško amžiaus, į tautinių bendrijų kultūrinę veiklą. Norėtume, kad daugiau tautinių bendrijų renginių peraugtų uždarą pobūdį ir jų durys plačiau atsivertų

**KAUNO
ĮVAIRIŲ
TAUTŲ
KULTŪRŲ
CENTRAS**

nepažįstamiems kauniečiams. Visa tai nepaprastai svarbu siekiant sukurti ir išlaikyti vieningą miesto visuomenę, kurioje tautinės mažumos sudaro apie 6,1 proc. miesto gyventojų.

- Tačiau svarbu, kad tautinės bendrijos, jų atstovai integruotųsi į visuomenės gyvenimą, nebūtų išskiriami, atstumiami, diskriminuojami. Kokius integracijos projektus vykdo jūsų Centras?

- Sėkminga tautinių mažumų integracija nėra pasiekama vienpuse veikla – reikalinga ne tik teikti pagalbą tautinėms mažumoms, bet ir plačiau skleisti suvokimą apie daugiatautę pilietinę visuomenę. Tik sėkmingai suderinus abu tikslus ir atliekant abipusį poveikį galima pozityviai keisti situaciją ir efektyviai kovoti su diskriminacija. Šiame veiklos bare vien mūsų pastangų neužtenka. Labai svarbu, kad kartu aktyviai dalyvautų ir tautinių mažumų organizacijos. Siūlome joms pagalbą ieškant efektyvių būdų kovai prieš diskriminaciją ir kviečiame prisiminti bendrą atsakomybę dėl šios veiklos rezultatų. Manau, jog bendrijoms negalima apsiriboti tautinės savasties išsaugojimu, būtina vieningai rūpintis tautinių mažumų gerbūviu ir stiprinti tarpkultūrinius ryšius. Daugelis Centro kultūros renginių skatina integracijos procesą.

Išskirtiniu tapo 2006 m. pabaigoje įgyvendintas projektas „Romų atgimimo kelias: Čekija – Lietuva“. Jo metu Lietuvą pasiekė intriguojanti ir stereotipus laužanti JAV fotomenininko Chad

Evans Wyatt fotografijų paroda, kurioje pavaizduoti Čekijos romai, dirbantys teisininkais, gydytojais, universitetų dėstytojais, policininkais, dvasininkais ir t. t. Ši paroda buvo eksponuota mūsų Centre ir Vilniaus miesto rotušėje. Vėliau buvo surengta vieša diskusija apie romų padėtį Lietuvoje. Po metų šią temą pratęsė naujas projektas „Kita kultūra: ieškojimai ir atradimai“. Keturi profesionalūs fotomenininkai G.Česonis, G.Valtaitė, G.Kovėra ir J.Kamenskis užfiksavo Lietuvos totorių, romų, armenų ir žydų gyvenimą. Paroda buvo eksponuota ne tik Kaune, bet ir Vilniuje, Klaipėdoje, Kėdainiuose, Jonavoje, Birštone. Didžiausią netikėtumą sukėlė šios parodos eksponavimas sostinės „Europos“ prekybos centre.

-Kas daroma, kad miesto visuomenė būtų daugiau informuojama apie tautinių bendrijų veiklą, jų kultūrą ir tokiu būdu skiepijama tolerancija, pagarba kitoms kultūroms?

Kaip miesto visuomenė įtraukiama į Centro renginius?

-Patirtis paliudijo, kad žmonės, kurie turi skeptišką ar net neigiamą požiūrį į tautines mažumas, vien tik smalsumo vedami neužsuks į uždaroje vietoje vykstančius tautinių mažumų renginius ir todėl negaus postūmio, galinčio pakeisti jų nuomonę. Dalyvaudami tautinių bendrijų kultūros renginiuose, pastebėjome, kad dažnai dalyviai ir žiūrovai yra tie patys žmonės. Jie koncertuoja vieni kitiems, o paskui pasikeičia vietomis. Tokie renginiai būna šilti, jaukūs ir, be abejonės, reikalingi, tačiau poveikio visuomenei beveik neturi.

Todėl svarbiausius Centro renginius perkėlėme į Kauno miesto gatves. Norėjome netikėtai „užklypti“ kiekvieną kaunietį, priversti jį stabtelėti, susidomėti ir naujai pažinti čia pat gyvenančius savo kaimynus – tautinių mažumų atstovus. Tik tokia pažintis gali padėti suvokti, jog Lietuvos tautinių mažumų kultūra yra tokia pat

sava, kokia ir lietuvių kultūra, o tautinių mažumų kultūros vertybės yra visos Lietuvos turtas.

Didelės sėkmės ir visuomenės dėmesio sulaukė jau keturis kartus organizuotas Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai“, kuris kasmet vyksta Laisvės alėjoje ir Muzikinio teatro sodelyje. Festivalio metu scenoje koncertavo geriausi tautinių mažumų kolektyvai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Visagino, Alytaus, Trakų ir Daugpilio (Latvija). Tuo pačiu metu vyko vaikų piešinių akcijos ir įvairių tautų kūrybinės dirbtuvės, kuriose kiekvienas galėjo susipažinti ir išbandyti armėnišką metalo kalinėjimą, totorišką siuvinėjimą karoliukais, drožinėjimą žydiška tematika ir kt. Šiuo metu tai yra vienas didžiausių tautinių mažumų kultūros renginių Lietuvoje. Galėjome įsitikinti, jog tai gera tolerancijos ir pagarbos kitoms kultūroms kalvė, todėl esame tvirtai apsisprendę išlaikyti tradicijas ir organizuoti festivalį kasmet. ■

Apdovanojimai už aktyvią veiklą

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Arvydas Daunoravičius departamento Garbės sidabro ženkle „Už nuopelnus“ apdovanojo šiuos asmenis:

Spodrą Ireną Bogavičienę, Akmenės rajono latvių draugijos „Sakta“ pirmininkę,
Nataliją Franckaitienę, Joniškio

rajonio latvių draugijos „Avots“ pirmininkę, - už aktyvią visuomeninę veiklą ir asmeninį indėlį puoselėjant ir skleidžiant Lietuvos latvių kultūrą bei tradicijas. (2009 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. V-52).

Adą Jakubauską, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininką – už ilgametę aktyvią visuomeninę veiklą telkiant Lietuvos totorių bendruomenę bei asmeninį indėlį

puoselėjant totorių kultūrą, papročius ir tradicijas. (2009 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. V-53).

Dainių Babilą, Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktorių, - už aktyvią ir kūrybingą veiklą, prisidedančią prie tautinių bendrijų integracijos į Lietuvos visuomenę bei kultūrinės įvairovės sklaidą. (2009 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. V-54). ■

Rusijos apdovanojimai – Lietuvos piliečiams

Puškino medaliu apdovanota Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro baleto meno vadovė **Tatjana Sedunova**.

Puškino medaliu apdovanojami piliečiai už nuopelnus kultūros, švietimo, humanitarinių mokslų, literatūros ir meno srityse, už didelį įnašą, tiriant ir saugant kultūrinį paveldą, artinant ir tarpusavyje turtinant kultūras.

Rusijos Federacijos Vyriausybės komisija tėvynainių užsienio šalyse reikalams Garbės raštu apdovanojo:

Andrejų Fominą – Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos pirmininką;

Adą Jakubauską – Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininką;

Joną Laniauską – asociacijos

„Jaunimo iniciatyvinė grupė“ pirmininką;

Aleksandrą Makarovą – UAB „Masyvas“ direktorių, mecenatą;

Inesą Makovskąją – Elenos Čiudakovos jaunųjų talentų rėmimo fondo pirmininkę;

Tatjaną Rinkevičienę – Vilniaus rusų muzikos draugijos „Rusų klasika“ pirmininkę. ■

I. Liutkevičienė ir D. Radzevičius tapo nominacijos „Už tautinę toleranciją“ laureatais

Žurnalistai Inga Liutkevičienė ir Dainius Radzevičius tapo kasmetinės Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigtos nominacijos „Už tautinę toleranciją“ laureatais. Jiems įteiktos skulptoriaus Vaido Ramoškos sukurto bronzos-granito skulptūrėlės ir piniginės premijos.

Jonas RUMŠA

Aukštu apdovanojimu įvertintas I. Liutkevičienės rašinys „Belaukiant kinų kvartalo“, išspausdintas žurnale „Verslo klasė“.

D. Radzevičius nominacijos „Už tautinę toleranciją“ laureato vardą pelnė už laidoje „Žiniasklaidos anatomija“

Dainius Radzevičius

nagrinęta tema „Ar žurnalistai turi teisę viešai kalbėti apie kitataučių ir lietuvių konfliktus bei tarpusavio problemas?“ per radijo stotį „Žinių radijas“.

Skulptūrėlės ir piniginės premijos laureatams buvo įteiktos gegužės 9 d. istorinėje Lietuvos Respublikos Prezidentūroje, kurioje suvažiavę iš įvairių

šalies miestų ir rajonų žurnalistai minėjo Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną bei Lietuvos žurnalistų sąjungos įkūrimo 80-ąsias metines.

Įteikdamas apdovanojimus, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann pažymėjo, kad šiandieninėse daugiakultūre visuomenėse, kurioms priklauso ir Lietuva, svarbu visomis priemonėmis skiepyti toleranciją, skatinti skirtingų tautybių visuomenės narių tarpusavio supratimą ir pagarbą. Čia svarbų vaidmenį gali atlikti žiniasklaida. Ji daro didžiulę įtaką žmonių mąstymui, elgesiui, apskritai viešajai nuomonei. „Tai uždeda didelę atsakomybę žiniasklaidai, dirbantiems joje žurnalistams“, – sakė S. Vidtmann.

Konkurse galėjo dalyvauti žurnalistai ir kiti autoriai, kurių rašiniai buvo išspausdinti spaudoje ar įdėti elektroninėse visuomenės informavimo priemonėse arba transliuoti per radiją ir televiziją 2008 m.

Iš viso buvo gauti 27 žurnalistų darbai.

Be I. Liutkevičienės, į laureato nominaciją spaudos kategorijoje buvo siūlyti: Svajūnas Sabaliauskas už straipsnį „Sugrįžimas į tėvų meilės ir geto miestą“, išspausdintą laikraštyje „Šiaulių kraštas“; Arvydas Jockus už straipsnį „Žiburio“

mokykla išgelbėjo Seinų krašto lietuvių“ („Valstiečių laikraštis“); „Aušros“ žurnalo (Lenkija) redakcija.

Į laureato nominaciją elektroninės žiniasklaidos kategorijoje, be D. Ra-

Inga Liutkevičienė

dzevičiaus, buvo pasiūlytas Dainius Sinkevičius už straipsnį „Išteisintas E. Jennings pasakojimu pasipiktinęs komentatorius“ (delfi.lt).

Nominaciją „Už tautinę toleranciją“ Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas įsteigė 2007 m. Ja apdovanojami asmenys, labiausiai prisidėję prie tautinės tolerancijos skatinimo ir propagavimo visuomenės informavimo priemonėse.

Pirmoji nominacija 2007 m. buvo įteikta Lietuvos radijo ir televizijos žurnalistui Virginijui Savukynui už šiame radijuje vestą laidą „Forumas“, kurioje, be kitų, buvo aptariama pakantumo, tarptautinių santykių tema.

Nominacija „Už tautinę toleranciją“ įteikiama kasmet. ■

Lietuvos žydų bendruomenės ataskaitinė-rinkiminė konferencija

Gegužės 24 d. Vilniuje įvyko Lietuvos žydų bendruomenės ataskaitinė-rinkiminė konferencija.

Išrinkta bendruomenės taryba iš 25 narių.

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininku išrinktas dr. Simonas Alperavičius.

Anksčiau įvyko Vilniaus miesto žydų bendruomenės ataskaitinė-

rinkiminė konferencija. Jos metu išrinkta bendruomenės valdyba. Bendruomenės pirmininke išrinkta Faina Kukliansky.

TBN inf.

Kauno įvairių tautų kultūrų centras pažymėjo penkerių metų sukaktį

Balandžio 30 d. sukako penkeri metai, kai Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kauno miesto savivaldybė įsteigė Kauno įvairių tautų kultūrų centrą.

Inga ZINKEVIČIŪTĖ

Kauno įvairių tautų kultūrų centro
projektų vadovė

Puoselėjo naujas tradicijas mieste

Per penkerius metus Centras įgyvendino daugiau nei dvidešimt projektų ir suorganizavo daugiau nei du šimtus renginių.

Kaune buvo sukurta Lietuvos tautų festivalio „Kultūrų tiltai“ tradicija, miestiečiams surengta daug tautinių mažumų kolektyvų koncertų, vakaronių ir kulinarinio paveldo pristatymų, įvairių tautų kultūrą atskleidžiančių fotografijos ir tapybos parodų.

Tautinių mažumų bendruomenių nariai buvo kviečiami į konferencijas, seminarus ir diskusijas.

Kartu su tautinių mažumų organizacijomis ir kitais partneriais, menininkais ir visuomenės veikėjais buvo puoselėjamos daugiatautiškumo tradicijos ir skleidžiama tautinė tolerancija.

Dėkojo Centro bičiuliams

Minint veiklos sukaktį buvo surengtas šventinis vakaras „Penki pavasariai“. Jis buvo skirtas Centro draugams ir bičiuliams, kurie per penkerius metus kartu dirbo, buvo aktyvūs. Tokių žmonių susirinko labai daug.

Centro atstovai dėkojo įstaigos steigėjams, kartu dirbusioms organizacijoms bei meno kolektyvams. Daug dėmesio buvo parodyta aktyviausiems bendradarbiams ir bendraminčiams, originalių idėjų autoriams ir tarpkultūrinių ryšių puoselėtojams – jiems sukurti

tyrumą ir nuoširdumą simbolizuojantys stiklo sparnai.

Stiklo sparnai įteikti poetui ir grafikui Aleksandrui Derkačiui už įsimintinus kultūros renginius, poeti ir renginių organizatorei Galinai Mikalauskienei – už tarpkultūrines iniciatyvas, Varėnos rajono totorių bendruomenės pirmininkei Liusiai Gaidukevičienei – už totorių kultūros sklaidą Kaune, buvusiam Kauno apskrities socialinių nevyriausybinę organizacijų sąjungos direktoriui Simonui Streikui – už prasmingos partnerystės skatinimą, humanitarinių mokslų daktarei Vilmai Akmenytei – už kruopščiai įgyvendintus kultūros projektus, žurnalistei Jolantai Kažemėkaitytei – už publikacijas apie tautines mažumas savaitraštyje „Šeiminingė“, Kauno armėnų bendrijos pirmininkui Aleksandrui Bojadžianui ir Kauno rusų kultūros centro „Mokslas-Šviesa“ pirmininkei Ta-

tjanai Vilčinskienei – už iniciatyvą telkiant bendruomenės kultūrinei veiklai, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojui Stanislavui Vidtmannui ir Kauno miesto savivaldybės Kultūros skyriaus vyr. specialistei Jovitai Jociuvienei – už tarpkultūrinės veiklos skatinimą.

Koncertavo tautinių bendrijų kolektyvai

Šventės dalyvius sveikino Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktorius Dainius Babilas, Kauno miesto mero pavaduotojas Algimantas Kurlavičius, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann. Jis Centro direktoriui Dainiui Babilui įteikė departamento apdovanojimą – Garbės sidabro ženklą „Už nuopelnus“.

Iš visos Lietuvos suvažiavusiems svečiams koncertavo Kauno apskrities totorių bendruomenės ansamblis „Leisan“, rusų vokalinis ansamblis „Ruskaja piesnia“ ir kt. ■

Nuotraukos iš Kauno įvairių tautų kultūrų centro archyvo.

Būdami Lietuvos piliečiais, armėnai nepraranda ryšio su savo istorine tėvyne

I „Tautinių bendrijų naujienų“ klausimus atsakė Lietuvos armėnų sąjungos pirmininkas Araik Tunian

Jonas RUMŠA

-Ar didelė Lietuvos armėnų bendruomenė?

-Pagal paskutinio gyventojų surašymo duomenis, Lietuvoje gyvena 2150 armėnų tautybės žmonių. Bendruomenė turi tendenciją didėti. Maždaug pusė mūsų šalies armėnų yra sukūrę šeimas su kitų tautybių asmenimis. Dauguma jų yra Lietuvos piliečiai. Lietuvių tautinis atgimimas paskatino ir kitų tautų atstovus atsižvelgti į savo šaknis, prabilti apie savo tradicijas, papročius ir atvirai jų laikytis. Tačiau dėl istorinių aplinkybių armėnų tautinės aspiracijos visada buvo labai stiprios.

1988-ieji metai buvo laikas, kai Lietuvoje vienas po kito kūrėsi įvairių čia gyvenančių tautinių grupių kultūros klubai. Tais pačiais metais įsikūrė ir armėnų kultūros bendrija „Garun“, vėliau tapusi Lietuvos armėnų bendrija. Nuo 2002 m. veikia Lietuvos armėnų sąjunga, o bendrijos yra Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Visagine.

-Ar dažnai bendruomenė renkasi? Kur ir kokiomis progomis susitinkate?

-Vilniuje, A. Juozapavičiaus gatvėje baigiame įsirengti Armėnų apaštališkąją bažnyčią. Darbus pradėjome 2004 m., kai Vilniaus miesto savivaldybė mūsų bendruomenei paskyrė nenaudojamą pastatą ir žemės sklypą aplink jį. Dar reikia pastatyti varpą į jam skirtą vietą, sutvarkyti aplinką, atlikti kitus darbus. Tačiau pamaldos jau vyksta, turime kur rinktis įvairiomis progomis. Dvasininkas atvyksta iš Rygos. Kartu švenčiame religines ir valstybines Armėnijos šventes: Kalėdas, Velykas, Armėnijos nepri-

Lietuvos armėnų sąjungos pirmininko Araiko Tuniano nuomone, Lietuvoje gyvenantys armėnai sėkmingai integruojasi į visuomenės gyvenimą ir nenutraukia ryšių su istorine tėvyne.

klausomybės dieną – Gegužės 28-ąją. Bažnyčioje susirenkame balandžio 24-ąją – Armėnų genocido atminimo dieną. Tą dieną pagerbiamas Osmanų imperijos Pirmojo pasaulinio karo metais (1915 m.) įvykdyto armėnų genocido aukų atminimas. Tada buvo nukankinta ir nužudyta apie vieną milijoną armėnų. Uždegame žvakutes, meldžiamės, kad tokia tragedija niekada daugiau nepasikartotų ir netektų jos pergyventi nė vienai pasaulio tautai. Devyniolika valstybių, tarp jų Lietuva, pripažino armėnų genocidą.

-Ar daug jaunimo būna bendruomenės renginiuose?

-Jaunimas įsijungia į bendruomenės gyvenimą. Mes rūpinamės, kad

vaikai žinotų savo tautos istoriją, tradicijas, papročius, išmoktų armėnų kalbą. Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Visagine, t. y. pagrindiniuose armėnų telkiniuose, veikia armėnų šeštadieninės mokyklos, kurioms, kaip manome, tenka svarbus vaidmuo siekiant išsaugoti jaunosios kartos tautinę tapatybę.

2008 m. įsikūrė Lietuvos armėnų jaunimo sąjunga. Tiesa, kol kas ji dar neįregistruota, tačiau svarbiausia, kad jaunimas nori veikti, bendrauti.

Mūsų jaunimas gerai integruojasi į Lietuvos visuomenę. Mano vaikai – aštuoniolikmetė Džulija ir devynmetis Narekas lanko lietuvišką mokyklą. Jie čia gimė, auga, čia jų gimtinė, draugai. Tokių pavyzdžių daug.

-Armėnija ir Lietuvą suartino tragedija, kuri ištiko Armėniją prieš 20 metų...

-Didžiulio masto žemės drebėjimas, kuris ištiko Armėniją 1988 m. gruodžio 7 d., sukrėtė pasaulį. Tuometinės Sovietų Sąjungos respublikos, užsienio valstybės neliko abejingos armėnų tautą ištikusiai tragedijai. Lietuva irgi prisidėjo prie žemės drebėjimo padarinių likvidavimo, atsiuntė statybininkų būrį, kuris, beje, paliko Armėniją paskutinis iš visų čia dirbusių.

Lietuva priglaudė Armėnijos vaikus. Aš tada dirbau vyresnioju meistru Vilniaus kuro aparatūros gamykloje. Mūsų „Šilo“ poilsio namų trijų aukštų korpusas buvo paverstas mokykla. Man buvo pavesta užsiimti visais organizaciniais, ūkiniais reikalais. Atvykusius į tolimą, nežinomą kraštą armėnų vaikus, juos lydinčius mokytojus sutiko jų tautietis, su kuriuo galėjo bendrauti gimtąja kalba. Tai juos jaudino, leido greičiau priprasti prie naujos aplinkos. Kitais mokslo metais armėnų vaikai mokėsi Palangoje. Ačiū lietuviams už jų paramą sunkią mūsų tautai valandą.

-Kokie Lietuvos armėnų ryšiai su istorine tėvyne?

-Armėnija, kaip ir Lietuva, siekia plėsti ir stiprinti ryšius su tėvynainiais užsienyje. Pernai įkurta Diasporos

reikalų ministerija vietoje buvusio Užsienio reikalų ministerijos Valskybinio ryšių su diaspora komiteto. Užsienio šalių armėnų organizacijos pritarė šios ministerijos įsteigimui. Toks žingsnis buvo logiškas.

Armėnų diaspora pasaulyje siekia 8-9 mln. žmonių. Priminsiu, kad pačioje Armėnijoje gyventojų yra 3 mln. 287 tūkst. Didžiausia armėnų bendruomenė yra Rusijoje, kur gyvena apie 2,5 mln. mūsų tėvynainių. JAV gyvena 1,5 mln. armėnų, Prancūzijoje – 700 tūkst. ir t. t. Skaitlingos armėnų bendruomenės yra daugelyje kitų Europos, o taip pat Artimųjų Rytų, Pietų Amerikos šalių, Australijoje, Kanadoje.

Armėnija, kaip ir Lietuva, pergyvena ne pačius geriausius laikus. Atsiliepia ekonominiai sunkumai. Tačiau paramos sulaukiame. Gauname vadovėlių, mokymo priemonių šeštadieninėms mokykloms, lėšų tautiniams rūbams įsigyti ir kt.

Tikimės, kad ryšiai su istorine tėvyne dabar, kai įsteigta Diasporos ministerija, be to, Vilniuje atidaroma Armėnijos ambasada, tik stiprės.

-Tapatybei, dvasiniams ryšiams su „metropolija“ išsaugoti svarbu informacija apie tai, kas vyksta istorinėje tėvynėje, informacija apie kultūros įvykius, literatūros, meno, muzikos naujienas. Ar turite tokią galimybę?

-Manau, kad šiais laikais, kai televizija, internetas apraizgė visą pasaulį, sunkumų gauti informaciją iš pačių tolimiausių kampelių kaip ir nėra. Tiesa, nebent finansinių kliūčių gali būti. Mes Lietuvoje galime žiūrėti du armėniškus televizijos kanalus. Vienas transliuojamas iš Armėnijos, kitas – iš Jungtinių Amerikos Valstijų. Dėl to jokių problemų neturime. Šie kanalai, tarp kitų laidų, transliuoja specialias laidas užsienyje gyvenantiems tėvynainiams, pasakoja apie užsienio armėnų gyvenimą. Buvo parodyta laida ir apie Lietuvos armėnų bendriją.

-Kaip bendraujate su kitų šalių armėnų bendruomenėmis?

-Ryšiai praktiškai yra nuolatiniai. Be to, kas dveji metai rengiamos Europos šalių armėnų bendruomenių konferencijos. Svarstomų klausimų ratas panašus kaip ir lietuvių bendruomenių užsienyje – kultūros, švietimo, verslo reikalai, integracija į gyvenamųjų kraštų visuomenę ir kt. Užpernai tokia konferencija vyko Slovakijoje, šiemet bus Belgijoje, Briuselyje. Ruošiamės dalyvauti. Manome, kad reikia plėsti regioninius ryšius su tautiečiais. Šviežia naujiena. Gegužės pabaigoje Šiauliuose įkūrėme Baltijos šalių armėnų kongresą, į kurį įeina Lietuvos, Latvijos ir Estijos armėnų bendruomenės. ■

Lietuvos rusai jaučiasi mažiausiai diskriminuojama ES mažuma

Lietuvos rusai jaučia šalyje mažiau diskriminacijos nei kitose Europos Sąjungos (ES) valstybėse gyvenančios tautinės, etninės mažumos ar imigrantai, parodė ES Pagrindinių teisių agentūros (European Union Agency for Fundamental Rights – FRA) tyrimas EU-MIDIS.

Toks visų 27 ES šalių tyrimas pernai buvo atliktas pirmą kartą. Iš viso buvo apklausta 23,5 tūkst. žmonių nuo 16 metų, priskiriančių save imigrantams, etninėms ir tautinėms mažumoms bei gyvenančių konkrečioje šalyje bent metus laiko.

Labiausiai iš 45 mažumų diskriminaciją teigė jaučiantys Italijoje

gyvenantys šiaurės afrikiečiai (94 proc.), tuo metu Vilniaus ir Visagino rusai atsidūrė paskutinėje šios lentelės vietoje: diskriminacijos etniniais pagrindais paplitimą Lietuvoje tvirtino matantys 12 proc. rusų.

Kitose Baltijos šalyse daugiau rusakalbių atsakė jaučiantys diskriminaciją: ketvirtadalis Latvijos (25 proc.)

ir daugiau nei pusė Estijos (55 proc.) rusų. Tačiau, kaip teigiama tyrimo išvadose, paklausti apie konkrečius diskriminacijos atvejus per pastaruosius metus, tik 17 proc. Estijos rusakalbių galėjo juos įvardyti.

Rusų mažumos ES, tyrimo duomenimis, apskritai nepateko tarp tų etninių grupių, kurios patiria daugiausia diskriminacijos dėl savo tautybės darbe, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigose, kavinėse, parduotuvėse.

TBN inf.

Ar karaimų kalbai Lietuvoje gresia išnykimas?

Lietuvos karaimų bendruomenės atstovas nesutinka su UNESCO išvada

Praeitame „Tautinių bendrijų naujienų“ numeryje buvo išspausdinta informacija „UNESCO Lietuvoje rado vieną nykstančią kalbą“. Joje buvo rašoma, kad UNESCO tinklalapyje paskelbtame interaktyviame „Nykstančių pasaulio kalbų atlase“ pažymėta ir Lietuva – prie pavojingos ribos atsidūrė karaimų kalba. Iš šešių kategorijų, pagal kurias atlase klasifikuojamos kalbos, karaimų kalba Lietuvoje įvertinta „rimto pavojaus“ žyme, t. y. ketvirta kategorija. Po jos seka dar dvi: „kalba yra kritinėje būklėje“ ir „kalba išnyko“. Priminsime, kad pirmoji kategorija reiškia „nesaugi situacija“, antroji – „padėtis kelia susirūpinimą“, trečioji – „kalba gali išnykti“. Be to, atlase pažymima, kad šią kalbą Lietuvoje vartoja 50 žmonių. Ar ištikrųjų yra taip, kaip teigia tokia solidi ir autoritetinga pasaulyje organizacija kokia yra UNESCO? Ką apie savo kalbą tariamai ar tikrai grėsiantį pavojų galvoja patys Lietuvos karaimai?

Aleksandras JUTKEVIČIUS

Negandos nepalaužė

Gimtoji kalba – visos tautos turtas. Norėčiau pirmiausia pažvelgti į tuos laikus, kai karaimų kalba kalbėjo visi mano tautiečiai. Po Pirmojo pasaulinio karo Trakuose netgi šalia gyvenantys kitų tautybių žmonės stengėsi su karaimais bendrauti jų gimtąja kalba.

Šiandien karaimų kalba Lietuvoje įvertinta „rimto pavojaus“ žyme. Atlase pažymima, kad šią kalbą Lietuvoje vartoja 50 žmonių. Nežinau, iš kur paimtas šis skaičius. Aš manyčiau, kad kalbančių gimtąja karaimų kalba yra daugiau. Bendraudamas su tautiečiais, tuo galiu įsitikinti. Tačiau jie dažnai kuklinasi ir sako, esą, gerai nemoką šios kalbos. Beje, ir elektroninėje Vikipedijos enciklopedijoje pateikiamas dvigubai didesnis (apie 100) kalbančiųjų karaimų kalba skaičius.

Švenčiant karaimų gyvenimo Lietuvoje 600 metų sukaktį (1307 – 1997), buvo pabrėžta, kad ši unikali tauta per tiek šimtmečių išlaikė savo kalbą, papročius, tikėjimą. Kaip tai pavyko? Pažvelkime į istoriją.

Yra pagrindo manyti, kad 1397 -

Taip atrodo rekonstruota karaimų mokykla Trakuose.

1398 m. kelių šimtų karaimų šeimų (apie 380) atkeltas iš Krymo nebuvo vienkartinis. Jie buvo perkelti ir vėliau. Tai siejama su Didžiojo kunigaikščio Vytauto valstybine politika – apgyvendinti tuščius žemės plotus, statyti pilis bei miestus, pagyventi prekybą ir ekonominį gyvenimą.

Taigi karaimai Lietuvoje gyvena jau septintąjį šimtmetį. Per šį laikotarpį karaimų bendruomenė pergyveno baisųjį marą 1710 m., kurio metu prarado didelę dalį žmonių, o taip pat Pirmąjį ir Antrąjį pasaulinius karus. Nepaisant šių ir kitų negandų, karaimai išsaugojo savo gimtąją kalbą, tikėjimą, tradicijas.

Augino agurkus ir gynė Lietuvą

Atvykdami į Lietuvą, karaimai atsivežė ne tik agurkų, sedulų sėklų, bet ir išskirtinius tų laikų ginklus. Jie saugojo nuo priešų Lietuvos žemę, gynė Trakų ir kitas pilies, liedami savo kraują, atiduodami patį brangiausią turtą – gyvybę. Gavę žemės pres-tižinę Trakų miesto dalyje – tarp

pusiasalio ir salos pilių – statėsi gyvenamuosius namus, ūkinius pastatus, Galvės ir Totoriškių ežerų pakrantėse augino karaimiškus agurkus. Nederlingose Trakų žemėse arė, sėjo javus, ganė gyvulius. Žemdirbystė buvo pagrindinis pragyvenimo šaltinis. Taip drąsi, neskaitlinga karaimų tauta, nesisikirdama su kar-
du ir arklu, gyveno Lietuvoje.

„Karaimas“ reiškia „skaitantis“

Žodis „karaimas“ reiškia „skaitantis“. Toks garbingas vardas įpareigoja kiekvieną karimą puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius. Dėl to,

kad gimtoji kalba išsilaikytų tarp kitų kalbų, reikėjo daug pastangų. Tam tikslui šalia savo šventovių – kenesų karaimai statėsi „medraš“ – religines mokyklas. Viena seniausių kenesų yra Trakuose, statyta XV amžiuje. Jauniausia – Vilniuje. Šalia jų veikė religinės mokyklos „medraš“, kurių patalpose galima buvo kalbėti tik karaimiškai.

Dabar trakiečiai turi atstatytą „medraš“, o vilniečiai – tik kenesę. Panevėžyje kenesės vietoje yra akmuo, primenantis, kad šioje vietoje buvo karaimų šventovė. Tai tie objektai, kur karaimų kalba perduodama iš kartos į kartą. Tėvai, seneliai nuo vaiko gimimo bendravo gimtąja

Trakų karaimų vaikai.

karaimų kalba. Hazanai – dvasininkai – kartu su gerai mokančiais karaimų kalbą mokė vaikus tikybos pagrindų, tobulino jų tartį. Kiekvienas vyresnio amžiaus žmogus laikė garbę mokyti kitus. Hazanai savo žinias perduodavo gabesniems jaunuoliams, ruošdami sau pamainą. Nevalia buvo praleisti užsiėmimus religinėje mokykloje – tą pačią dieną visi bendruomenės nariai žinotų, kuris vaikas praleido pamokas. Melsdavosi karaimai keturis kartus per dieną. Griežtai buvo reikalaujama kalbėti tik karaimų kalba ir namie. Tie, kurie nusižengdavo kalbėdami kita kalba, būdavo baudžiami – išdžiovinta sausgysle jiems būdavo suduodama į kojos padą, kad stodami jaustų skausmą ir žinotų, jog reikia kalbėti tik karaimiškai. Taip vyresnieji „auklėdavo“ neklaužadas.

Draugiškai sugyveno su kaimynais

Trakai nuo senų laikų – daugiacionalinis ir daugiakonfesinis miestas. Čia, be katalikų bažnyčios,

yra stačiatikių cerkvė, karaimų kenesė, buvo totorių mečetė ir žydų sinagoga. Skirtingo tikėjimo ir kalbų žmonės gerbė vieni kitų kalbą ir tikėjimą. Ištikus šimtmečius gyvendami kartu, lietuviai, lenkai, rusai, totoriai, karaimai pramokdavo kaimynų kalbą arba bent gerai ją suprasdavo. Būdavo ir taip: sutikęs karaimas lenką pasveikindavo karaimiškai „kiuri

tantis“ pasiteisino – jis neatskiriama tautos savastis.

„Karaimu mirti norėčiau...“

Ilgus amžius kovojusi dėl savo kalbos išsaugojimo, maža Lietuvos karaimų bendruomenė ir šiandien rūpinasi jos išlikimu. Veikia šeštadieninė mokykla. Puoselėjama kultūra ir tradicijos. Padeda valstybė. Pernai

baigta rekonstruoti karaimų mokykla-klebonija. Tai nepirmas ir nepaskutinis karaimų istorinio-kultūrinio paveldo objektas, prikeltas naujam gyvenimui. Palaikomi ryšiai su gentainiais užsienio šalyse – Lenkijoje, Ukrainoje, Rusijoje. Visa tai leidžia su optimizmu žiūrėti į ateitį. Bet apie tai,

kas šiandien daroma siekiant išsaugoti karaimų kalbą Lietuvoje, plačiau papasakosiu kitą kartą.

Šiuos savo samprotavimus norėčiau užbaigti karaimų devizu, kurį randame išrašytą kiekvienoje mūsų šeimoje ir kuris įrašytas kiekvieno karaimo širdyje: „Karaimu buvau, karaimu esu, karaimu mirti norėčiau. Nesigėdiju savo tautos tikėjimo, papročių ir kalbos“. ■

UNESCO (angl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija, įkurta Jungtinėse Tautose 1945 m., siekiant skatinti bendradarbiavimą tarp skirtingų tautų švietimo, mokslo, kultūros ir komunikacijų srityse.

UNESCO priklauso daugiau nei 180 valstybių. Būstinė įsikūrusi Paryžiuje (Prancūzija), o mokslines, mokymo, kultūros programas bei mainus vykdo 60 vietinių biurų visame pasaulyje. Tarp UNESCO remiamų projektų yra tarptautinės mokslinės programos; raštingumo didinimo, techninės pagalbos ir mokytojų tobulinimo programos; regioninės ir kultūros istorijos projektai; tarptautiniai bendradarbiavimo susitarimai siekiant išsaugoti pasaulio kultūrinį ir gamtinį palikimą ir saugoti žmogaus teises.

Mūsų šalyje yra įsikūrusi Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija.

Estijos tautinių mažumų šeštadieninių mokyklų vadovus ir mokytojus domino Lietuvos patirtis

Balandžio 24-26 d. Lietuvoje viešėjo Estijos švietimo ir mokslo ministerijos, Integracijos fondo darbuotojų bei tautinių mažumų šeštadieninių mokyklų vadovų ir mokytojų delegacija. Vizito tikslas – susipažinti su mūsų šalies tautinių mažumų neformalaus ugdymo įstaigų darbu, pasidalinti šios veiklos patirtimi Estijoje.

Jonas RUMŠA

„Kodėl tokia didelė meilė romams?“

Susitikimo, kuris vyko Tautinių bendrijų namuose, metu Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann papasakojo svečiams apie valstybės vykdomą politiką tautinių mažumų srityje, departamento struktūrą ir veiklos kryptis, tautines bendrijas, švietimą tautinių mažumų kalbomis.

„Viena iš prioritetinių mūsų darbo sričių – neformalus švietimas, šeštadieninių mokyklų darbas“, – sakė S. Vidtmann.

Lietuvoje praėjusiais mokslo metais veikė 45 šeštadieninės mokyklos. Jas turėjo dvylika tautinių bendrijų. Mokykloms departamentas teikia finansinę paramą, jų vadovams ir mokytojams rengia seminarus.

Daug dėmesio skiriama romų vaikams. Išleistas romų kalbos vadovėlis. Romų visuomenės centre veikia priešmokyklinio vaikų rengimo grupės, kuriose vaikai mokomi lietuvių kalbos, piešti, dainuoti, jiems skiepijami socialiniai įgūdžiai.

„Kodėl tokia didelė meilė romams?“, – klausė svečiai. Jiems buvo

paiškinta, kad Lietuvoje vykdoma Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2008 – 2010 metų programa, kuria siekiama mažinti socialinę romų atskirtį, nedarbą, integruoti šią tautinę grupę į visuomenę.

Estijos delegacijos nariai Tautinių bendrijų namuose su Tautinių mažumų ir išeivijos departamento bei Tautinių bendrijų namų darbuotojais.

Švietimo ir mokslo ministerijos specialistės Ona Čepulėnienė ir Aušra Birietienė svečiams papasakojo apie tai, kaip mūsų šalyje organizuotas formalus ir neformalus švietimas, koks mokyklų mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis tinklas.

Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė kalbėjo apie kasmet rengiamus tautinių mažumų šeštadieninių mokyklų festivalius, surengė ekskursiją po Tautinių bendrijų namus, kuriuose išsikūrusios per 10 tautinių bendrijų.

Mokoma kalbos, šokių, kulinarijos

Estijos švietimo ir mokslo ministerijos Tautinių mažumų ugdymo departamento direktorė Irene Kiaosaar papasakojo apie tautinių mažumų neformalų švietimą savo šalyje. Estijoje veikia 18 tautinių mažumų šeštadieninių mokyklų, tarp jų tokių kalbų kaip ukrainiečių, azerbaidžaniečių, armėnų, tiurkų kalbų, ugių-suomių, korėjiečių.

Taline yra rusų kultūros mokykla, kurioje mokosi 16-18 metų paaugliai. Jie susipažįsta su retorikos pradmenimis, rusų kultūros istorija, rusų kultūros Estijoje paminėjais ir kt.

Kaip pasakojė azerbaidžaniečių šeštadieninės mokyklos Taline mokytoja Sarvinaz Karimova, šioje ug-

dymo įstaigoje veikia dvi mokinių grupės – jaunesniųjų ir vyresniųjų. Pirmieji mokomi kalbos, dainų, o vyresnieji – istorijos, kultūros, nacionalinės kulinarijos paslapčių. Be to, Sarvinaz neseniai įkūrė estų – azerbaidžaniečių integracijos centrą, kuriame azerbaidžaniečiai supažindinami su Estijos istorija, kultūra. „Lengviau gyventi, kai geriau pažįsti tautą, tarp kurios atstovų esi“, – sakė Sarvinaz. Ji taip pat pasiryžusi Estijoje skleisti daugiau informacijos apie Azerbaidžaną, o savo istorinėje tėvynėje – apie Baltijos šalį. „Subyrėjus Sovietų

Sajungai, šios informacijos labai trūksta, neretai ji būna vienpusė“, - teigė Sarvinaz.

Tartu mieste daugiau kaip dvidešimt metų veikia armėnų sekmadieninė mokykla. Jos vadovė ir mokytoja Džana Šahbarjan teigė, kad mokykloje mokoma armėnų kalbos, šokių, tradicijų. Ugdymo įstaiga turi savo ansambluką.

Zulfija Nurmanova dirba tiurkų kalbų grupės šeštadieninėje mokykloje Taline. Joje, pasak Zulfijos, mokosi azerbaidžaniečių ir totorių

tautybių vaikai. Apie šių tautų tradicijas, papročius bendri užsiėmimai vyksta rusų kalba, o kalbų mokoma atskirose grupėse.

Dėl specialistų trūkumo šeštadieninių mokyklų mokytojais dirba įvairių specialybių žmonės. Jie neturi pedagoginio išsilavinimo. Jiems trūksta pedagogikos, psichologijos žinių. Šią spragą nusprendė užpildyti Talino universiteto vadovai. Kaip pasakojo šios aukštosios mokyklos Kvalifikacijos kėlimo centro vadovė docentė Irina Biriukova, tautinių mažumų

šeštadieninių mokyklų vadovams ir mokytojams surengti 120 valandų trukmės kursai.

Daugelio kultūrų centre

Viešnagės metu Estijos delegacija lankėsi Visagino tautinių kultūrų centre. Jo direktorė Irina Kuznecova papasakojo apie Centro įkūrimą ir veiklą. Vėliau svečiai apžiūrėjo rusų folkloro ansamblio „Bylina“ studiją, susipažino su „Gimtosios mokyklos“ baltarusių, lenkų, totorių, ukrainiečių ir vokiečių klasių darbu. ■

KULTŪRA

Tautinių bendrijų kolektyvai koncertavo Kauno miesto šventėje

Inga ZINKEVIČIŪTĖ

Kauno įvairių tautų kultūrų centro projektų vadovė

Kiekvieną pavasarį Kauno miesto gyventojai ir svečiai su džiaugsmu švenčia miesto dienas. Priešpaskutinis gegužės savaitgalis yra tas laikas, kuomet miestiečiai, - jauni ir pagyvenę, mėgėjai ir profesionalai, dalinasi savo kūrybos ir meno pasiekimais drauge su visais.

Kauno miesto dienos yra ir viena mėgstamiausių tautinių bendrijų

švenčių, kuomet jų atstovai pristato naują meninę programą, susitinka su savo senais gerbėjais bei smagiai bendrauja tarpusavyje.

Bendrijų žmonės visus metus ruošiasi šiam pasirodymui ir nekantriai laukia susitikimo su žiūrovais.

Šiais metais naujomis ukrainiečių dainų interpretacijomis maloniai nustebino ansamblis „Smerička“, savo kūrybos dainomis apie meilę dalinosi solistė Larisa Jakubaitienė. Totorių ansamblio „Leisan“ jaunosios atlikėjos akį traukė ne tik gražiais scenos

kostiumais, bet ir žaislingais šokio žingsneliais.

Po ilgos pertraukos Kauno miesto šventėje dalyvavęs romų ansamblis „Suno“ visus užbūrė ilgesingomis taboro melodijomis, o Kauno rusų kultūros centro „Mokslas-Šviesa“ choras savo atliekamomis dainomis dar kartą patvirtino galintis lygiuotis į tikrus profesionalus.

Džiugu, jog Kauno tautinių bendrijų meno kolektyvai yra žinomi ne tik siauram specialistų ratui, bet ir daugeliui kitų kauniečių, kurie gali didžiuliu savo miesto kultūrine įvairove. ■

Kauno ukrainiečių bendrijos ansamblis „Smerička“.

Kauno armėnų bendrijos ansamblis „Hajrenik“.

Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2009“ Kaune

Ne vienas lietuvis keliauja į užsienio šalis ieškoti egzotikos ir akį traukiančio kitų kultūrų savitumo, kai tuo tarpu visai šalia, Lietuvoje, gyvena gausus būrys savo kultūrą, tradicijas ir papročius puoselėjančių, be galo įdomių įvairių tautybių žmonių.

Inga ZINKEVIČIŪTĖ

Kauno įvairių tautų kultūrų centro
projektų vadovė

Nuo Klaipėdos iki Visagino

Birželio 6 d. Kauno muzikinio teatro sodelyje jau ketvirtą kartą šurmuliavo Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai“.

Scenoje savo muzikos ir šokio programą parodė tautinių mažumų kolektyvai iš Visagino, Klaipėdos, Alytaus, Vilniaus, Kauno bei Šalčininkų rajono.

Ypatingo grožio ir skambesio dainas atliko totorių ansamblis „Mi-

ras“ iš Visagino, temperamentinga muzika bei šokiais žiūrovų simpatijas užkariavo Kauno armėnų ansamblis „Hajrenik“, o ilgesingomis taboro

melodijomis dalinosi romų ansamblis „Romany Jagory“ iš Eišiškių.

Šiais metais kauniečiai turėjo galimybę susipažinti su lenkų kultūros ypatumais, kuriuos pristatė lenkų dainų ir šokių ansambliai „Znad Merescanki“ iš Šalčininkų r. ir „Wlenszyzna“ iš Vilniaus r. bei „Canta Covenensis“ iš Kauno.

Iš viso festivalyje dalyvavo apie 300 vienuolikos tautybių atlikėjų.

Buvo įdomu ir kūrybinėse dirbtuvėse

Festivalyje buvo tęsiama ir tautinių amatų pristatymo tradicija.

Lietuvos tautų festivalio „Kultūrų tiltai 2009“ dalyviai

Lietuvių folkloro ansamblis „Gilė“ (Kaunas)
 Totorių ansamblis „Leisan“ (Kaunas)
 Vokalinis ansamblis „Riabyňuška“ (Alytus)
 Lenkų ansamblis „Canta Covenensis“ (Kaunas)
 Rusų ansamblis „Nadežda“ (Kaunas)
 Totorių ansamblis „Alije“ (Vilnius)
 Vokiečių kultūros bendrijos „Kulturverband“ ansamblis (Kaunas)
 Baltarusių dainų ansamblis „Suzorje“ (Visaginas)
 Romų ansamblis „Romany Jagory“ (Šalčininkų r.)
 Rusų vokalinis ansamblis „Ruskaja pesnia“ (Kaunas)
 Lenkų dainų ir šokių ansamblis „Znad Merečanki“ (Šalčininkų r.)
 Totorių ansamblis „Miras“ (Visaginas)
 Baltarusių dainos ansamblis „Kupalinka“ ir instrumentų ansamblis „Natiurma“ (Klaipėda)
 Armėnų ansamblis „Hajrenik“ (Kaunas)
 Lenkų dainų ir šokių ansamblis „Wileńszczyzna“ (Vilniaus r.)
 Baltijos čėčėnų bendrijos sekmadieninė m-kla.

Šalia scenos įrengtose kūrybinėse dirbtuvėse įvairių tautybių menininkai ir amatininkai eksponavo savo dirbinius bei rengė mokymus visiems pageidaujantiems. Žiūrovai mielai vėrė karoliukų papuošalus kartu su armėne Cagik Grigorian, rišo žolynus su pripažinta verbu

rišėja Stanislava Rynkevič, vaišinosi Rožytės Aleksandrovič totorišku šimtalapiu.

Mažieji piešė paukštį

Festivalio organizatoriai pasirūpino, kad nenuobodžiautų ir jo mažieji

dalyviai. Mokyklinio amžiaus vaikai ir jaunimas buvo pakviesti į meno akciją - konkursą ir kreidelėmis nupiešti savo tautą geriausiai atspindintį paukštį. Vėliau šiais piešinėliais buvo papuoštas vienas Miesto sodo skverelių. Originaliausius darbelius sukūrusios Asta Marcinkevičiūtė ir Karina Krinickytė festivalio partnerio – Švietimo ir kultūros centro „Jaunimas vaikams“ buvo apdovanosotos kelialapiais į vasaros stovyklą „Lietuvos atgaja“.

Vienintelis šalyje

„Kultūrų tiltai“ – vienintelis tokio pobūdžio festivalis Lietuvoje, kasmet į Kauną sukviečiantis gausų tautinių mažumų būrį. Šventė sulaukia vis didesnio publikos pripažinimo bei tautinių bendrijų susidomėjimo vi-soje šalyje. Joje miestiečiai bei miesto svečiai ne tik supažindinami su šalyje gyvenančių tautinių mažumų kultūra, etniniais papročiais bei tradicijomis, bet ir kviečiami turiningam tarpkul-tūriniam dialogui.

Dainiaus Babilo nuotraukos

Įvyko VIII Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalis

Gegužės 30 d. Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos Šokių teatre vyko VIII Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalis. Jis buvo skirtas Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui.

Jonas RUMŠA

Plečiasi dalyvių geografija

Į sostinę atvyko gražus būrys vyresnių ir visai mažų vaikų iš Visagino, Pabradės, Jonavos, Kauno, Akmenės. Jie dalį savo laisvo laiko paskiria gimtosios kalbos įgūdžių tobulinimui, įgyti žinių apie savo tautos istoriją, etnokultūrą.

Festivalio dalyvių geografija kasmet plečiasi. Pirmą kartą į tokį renginį atvyko Kauno apskrities totorių bendruomenės, Pabradės dvasinės-kultūrinės, Baltijos čečėnų bendrijos sekmadieninių mokyklų mokiniai. Lietuvos vaikų fondo direktorė Romualda Navikaitė jiems įteikė Garbės raštus.

Jaunuosius festivalio dalyvius, jų mokytojus sveikino Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, Švietimo ir mokslo ministerijos valstybės sekretorius Dainius Numgaudis, Seimo narys Petras Auštrevičius, Vilniaus miesto tarybos narė Nina Šesternikova, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Vitalijus Karakorskis.

Scenoje – jaunieji talentai

Puikioje, naujai įrengtoje Šokių teatro scenoje pasirodė dainininkai, šokėjai skaitovai, muzikantai ir kt. Meninė programa liudijo, kokie gabūs ir talentingi Lietuvos tūkstantmečio įvairių tautybių vaikai.

Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė, Švietimo

ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyr. specialistė Ona Čepulėnienė dėkojo

turiningą programą. Visų mokyklų atstovams buvo įteikti Padėkos raštai, knygų, dovanėlių.

Labiausiai švente džiaugėsi mažieji. Ne vienas jų į sostinę atvyko pirmą kartą. Vaikai į namus išsivežė

Vlado Užnevičiaus nuotr.

Sekmadieninėse mokyklose dirba didelis būrys entuziastų – mokytojų, mokyklų vadovų, kuratorių. Pirmame plane – kalba Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

vaikams, jų mokytojams, mokyklų ir nepamirštamų išpūdžių po ekskursijų vadovams, kuratoriams už įdomią ir sijos Prezidentūroje.

VIII LIETUVOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ SEKMADIENINIŲ MOKYKLŲ FESTIVALIO DALYVIAI

Kauno armėnų bendrijos sekmadieninė m-kla
 Kauno žydų sekmadieninė m-kla
 Kauno vokiečių kultūros draugijos vaikų sekmadieninė m-kla
 Kauno apskrities totorių bendruomenės sekmadieninė m-kla
 Baltijos čečėnų bendrijos sekmadieninė m-kla
 Jonavos ukrainiečių šeštadieninė-sekmadieninė m-kla
 Pabradės dvasinė-kultūrinė sekmadieninė (šeštadieninė) m-kla „Šaltinis“ (Švenčionių r.)
 Viešoji įstaiga Rusų sekmadieninė m-kla (Vilnius)
 Vilniaus krašto totorių bendruomenės sekmadieninė m-kla
 Viešoji įstaiga Romų visuomenės centras (Vilnius)
 Visagino tautinių kultūrų centro „Gimtoji mokykla“ (armėnų, baltarusių, lenkų, totorių, ukrainiečių, vokiečių klases)

Festivalį parėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerija.

Svarbi ugdymo forma

Sekmadieninės mokyklos tapo svarbia tautinių mažumų vaikų neformalaus ugdymo forma. Jose mokosi armėnų, latvių, lenkų, rusų, ukrainiečių, vokiečių ir kitų tautybių vaikai.

Sekmadieninėse mokyklose mokoma gimtosios kalbos, vaikai supažindinami su savo tautos istorija, tradicijomis, papročiais, jie mokosi dainų, šokių.

Šiuo metu šalyje veikia per 40 tau-

tinių mažumų neformalaus ugdymo įstaigų.

Kasmet – kita festivalio tema

Tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalio iniciatoriai prieš aštuonerius metus buvo Tautinių bendrijų taryba ir Tautinių bendrijų namai. Pirmieji penki vyko Vilniuje, 2007 m. – Visagine, pernai – Kaune.

Kasmet parenkama skirtinga festivalio tema: tautos pasakos, tautiniai papročiai ir apeigos, gimtoji kalba ir kt.

Koncertinė programa atliekama kalba, kurios mokomasi šioje sekmadieninėje mokykloje. ■

Aptartos ESBO Aukštojo komisaro rekomendacijos dėl tarpvalstybinių santykių tautinių mažumų srityje ir jų įgyvendinimo

Birželio 8 d. Taline vyko Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) ir Estijos užsienio reikalų ministerijos organizuotas regioninis ekspertinis renginys, skirtas aptarti ESBO Aukštojo komisaro rekomendacijas dėl tarpvalstybinių santykių tautinių mažumų srityje ir jų įgyvendinimo Baltijos jūros regione ir Baltarusijoje. Jame dalyvavo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų skyriaus Etnopolitinių procesų analizės poskyrio vedėja Birutė Kazlauskienė.

Renginyje buvo aptariami su tautinėmis mažumomis susiję klausimai: tautinių mažumų teisios apsauga, švietimas, pilietybės reikalai, kultūrinių ir religinių bendruomenių finansavimas, teisė naudotis

visuomenės informavimo priemonėmis, galimybė mokytis gimtąja kalba, tautinių mažumų integraciją į šalies visuomenę apibūdinantys teisiniai aspektai, tarpvalstybinis bendradarbiavimas, užtikrinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų apsaugą.

Renginio metu ESBO Aukštasis Komisaras tautinių mažumų klausimais Knutas Vollebaekas pristatė rekomendacijas dėl tarpvalstybinių santykių tautinių mažumų srityje.

B. Kazlauskienė skaitė pranešimą apie Lietuvos Respublikos vykdomą politiką, siekiant užtikrinti Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų ir užsienyje gyvenančių lietuvių integraciją į šalies visuomenę, išsaugant jų kultūrinį ir tautinį tapatumą.

TBN inf.

Tautinių bendrijų namuose

Balandžio 3 d. koncertavo artistai iš Ukrainos miesto Ivan-Frankovsko. Tokie koncertai, kuriuos rengia Vilniaus ukrainiečių bendrija, vyksta nuolat.

Balandžio 6 d. baltarusių bendruomenės atstovai svarstė klausimą dėl Vilniaus P. Skorinos vidurinės mokyklos abiturientų galimybių stoti į Baltarusijos aukštąsias mokyklas.

Balandžio 9 ir 16 d. vyko darbo veteranų klubo „Družba“ koncertai.

Balandžio 22 d. Vilniaus vokiečių bendruomenė šventė Velykas.

Balandžio 28 d. Vilniaus ukrainiečių bendrija surengė Taraso Ševčenkos 195-ųjų gimimo metinių minėjimą. Kasmet T. Ševčenkos gimimo metinės pažymimos koncertais, parodomis, skaitomos poeto eilės. Į renginius atvyksta Ukrainos kobzariai, bandūristai, meno kolektyvai.

Gegužės 17 d. vyko šv. Jėfosinijos sekmadieninės mokyklos mokslo metų užbaigimo ceremonija.

Gegužės 25 d. vyko darbo veteranų klubo „Družba“ ataskaitinis susirinkimas.

Birželio 6 d. stačiatikių švietimo draugija „Živoj kolas“ rengė sakralinės muzikos koncertą.

Birželio 9 d. vyko asociacijos „Logos“ susirinkimas.

Įvairiomis kalbomis vaikai dainavo Lietuvai

Kovo 29 d. Lietuvos rusų dramos teatre per 200 įvairių tautybių moksleivių dalyvavo tradiciniame, jau 15-tąjį kartą surengtame koncerte „Lietuva, mes tavo vaikai!“ Šiemet ši išpūdinga, spalvinga šventė buvo skirta Lietuvos vardo paminėjimo 1000 – mečiui ir Vilniui – Europos kultūros sostinei-2009. Šiai progai buvo skirta ir vaikų piešinių paroda, kurią organizatoriai surengė pirmame teatro aukšte. Joje buvo eksponuota per 100 įvairių tautybių vaikų piešinių.

„Lietuva nuo senų laikų formavosi kaip daigianacionalinė valstybė, kuriai buvo būdinga įvairios kultūros, tradicijos ir papročiai, daugelio kalbų skambesys. Tai parodyti mes siekėme ir mūsų šventėje“, – sakė renginio organizatorė ir režisierė, Rusų kultūros ir švietimo bendruomenės „Svetlica“ pirmininkė Galina Kuzmina, – „Įvairių tautybių vaikai dainavo savo gimtąją kalbą, kuria mokytis Lietuvoje yra visos galimybės. Jie taip pat puikiai moka lietuvių kalbą, savo tėvyne laiko Lietuvą“.

Koncerte dalyvavo Vilniaus miesto Ateities, L. Karsavino, S. Konarskio, Lazdynų, P. Skorinos, M. Dobužinskio mokyklų lietuvių, lenkų rusų, baltarusių mokomosiomis kalbomis, „Svajos“ lopšelio-darželio – mokyklos ir kitų ugdymo įstaigų jaunieji saviveiklininkai. Kaip sakė G. Kuzmina, po koncerto jai skambino kolegos iš kitų Lietuvos miestų bei rajonų ir apgailestavo, kad nebuvo pakviesti į šią šventę. „Deja, to negalėjome padaryti dėl ribotų finansinių galimybių. Tikėsime, kad ateityje jų bus daugiau“, – teigė G. Kuzmina.

Be mokyklų, koncerte dalyvavo tautinių bendrijų meno kolektyvai: žydų dainų ir šokių ansamblis „Fajerlech“, totorių folkloro ansamblis „Alije“, Romų visuomenės centro dainų ir šokių ansamblis.

Žiūrovai, kurių buvo pilnutėlė teatro salė, turėjo puikios progos klausytis dainų ir stebėti šokius tautų, kurių atstovai gyvena mūsų šalyje. Dainos skambėjo lietuvių, lenkų, rusų, baltarusių, žydų, totorių, armėnų ir kitomis kalbomis. Įvairi buvo ir šokių pynė. Lietuvišką „Kepurinę“ keitė lenkiš-

kas „Polonezas“, totoriškas „Šokis su ąsočiais“, „Čigonų šokis“, žydų vokalinė-choreografinė kompozicija „Derliaus nuėmimas“ ir kt.

Koncertą vedė Rusų dramos teatro aktorai Larisa Popova ir Vladimiras Serovas lietuvių ir rusų kalbomis.

Renginys tapo tikra kultūrų, geros nuotaikos švente ir vaikams, ir žiūrovams, kurių tarpe buvo daug jaunųjų artistų tėvelių. Dėl to ne vieną dieną dirbo, daug triūso įdėjo mokyklų, kurių mokiniai dalyvavo koncerte, pedagogai, ruošę jaunuosius talentus pasirodymui. Šventės įkvėpėja ir

organizatorė – nepailstanti Vilniaus vaikų klubo „Darija“ pirmininkė Liudmila Nikolskaja. „Esame labai dėkingi Lietuvos rusų dramos teatro vyr. režisieriui Jonui Vaitkui už tai, kad jis mielai suteikė mums salę, kitas patalpas, netgi nukėlė teatro trupės repeticijas“, – sakė G. Kuzmina. – „Šventės sėkmei daug pasidarbavo muzikos pedagogė Tamara Tretjakova. Vaikų piešinių parodą padėjo paruošti turinti didelę šioje srityje patirtį Tautinių bendrijų namų vyr. specialistė Edita Ratkuvienė“.

Šventės organizatoriai dėkingi jos rėmėjams – Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Rusijos Federacijos ambasadai Lietuvoje, Tautinių bendrijų namams, UAB „Dujos – Tekana“.

TBN inf.

Paminėta Tarptautinė romų diena

Ramutė NALIVAICIENĖ

Viešosios įstaigos „Muzikos kolektyvų rėmimo fondas“ direktorė

Saulėta balandžio 15-oji kvietė vilniečius ir miesto svečius kartu su romais paminėti Tarptautinę romų dieną.

Pavasariškas vėjelis draikė merginų plaukus, o rankose laikomos gėlės priminė tautos išskirtinumą – susikaupimą, toleranciją, nuoširdumą, aistrą muzikai. Puošnus gėlių kilimas, nuklojęs Neries pakrantės vandenį, buvo skirtas romų genocido, kurį Antrojo pasaulinio karo metais įvykdė naciai, aukų atminimui.

Taip, jau antrus metus iš eilės, buvo pradėtas šventinis renginys, skirtas Tarptautinei romų dienai paminėti. Projekto organizatoriai: viešoji įstaiga „Muzikos kolektyvų rėmimo fondas“ ir asociacija „A me roma“.

Vėliau šventinis šurmulys netilo „Ring bar“ klube sostinės Senamiesčioje. Muzikinėje programoje buvo atspindimi romų bendruomenės atstovų nuveikti darbai per pastaruosius metus, kaip antai: Kamselos ir „Sare Roma“ muzikiniai albumai, Rožės dalyvavimas LNK televizijos projekte „Muzikos akademija“, Anželos šokio judesio ir choreografijos išskirtinumas.

Renginys pateisino „Tarptautinės

Nuleisdami į upę gėlių, romai pagerbia savo tautiečių – nacių įvykdyto genocido aukų atminimą.

romų dienos“ vardą, nes susirinkusieji galėjo mėgautis pasaulinio garso romų meistrų iš Rusijos – dainininko Entony Kvik ir dainininkės, teatro „Romen“ aktorės Olgos Jankovskos įstabaus atlikimo kūriniais.

Koncertinę programą praturtino „Muzikos akademijos“ dalyviai Juozas ir Baiba, grupė „Mexicano“ ir kt.

O kokia šios tautos šventė be tradicinio romų pyrago.

Siekiant išsaugoti romų tautos originalumą, kultūros savitumą, 1971 m. Londone buvo įsteigta Tarptautinė romų sąjunga. Kongreso metu, dalyvaujant romų atstovams iš 30 pasaulio šalių, buvo įteisinta Tarptautinė romų diena - balandžio 8 - oji.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Atnaujinama Vilniaus istorinio žydų geto fragmentų atkūrimo programa

Nutarta atnaujinti 2002 m. patvirtintą Vilniaus istorinio geto būdingų fragmentų atkūrimo programą.

„Istorinis žydų kvartalas – neatšiejama Vilniaus kaip daugiataučio ir tolerantiško miesto paveldo dalis, kuria galima didžiuotis ir parodyti tarptautinei visuomenei. Atstatydami žydų kvartalui būdingus fragmentus, turėtume nepamiršti ir Vilniaus Di-

džiosios sinagogos tinkamo įamžinimo. Galime remtis puikiu Krokuvos Kazimiero kvartalo pavyzdžiu, kuris tapo traukos centru užsienio turistams. Be to, tai būtų pagarbos ženklas žydų bendruomenei, įnešusiai svarų indėlį į Vilniaus istoriją“, - sakė Vyriausybės kancleris Deividas Matulionis.

Ministro Pirmininko potvarkiu bus sudaryta Vyriausybės kanclerio

vadovaujama darbo grupė, kuri, bendradarbiaudama su Kultūros ministerija, Vilniaus apskrities viršininko administracija bei tardamasi su Lietuvos žydų bendruomene, parengtų siūlymus dėl Vilniaus istorinio geto būdingų fragmentų atkūrimo programos atnaujinimo ir pateiktų juos Ministrui Pirmininkui.

TBN inf.

Lyguo – seniausia ir mėgstamiausia latvių šventė

Jonas RUMŠA

Švenčia visa Europa

Birželio pabaigoje, saulės gražos metu, kai naktis būna trumpiausia, švenčiamos Rasos, Kupolinės arba Joninės. Visos Europos tautos jas šventė nuo senų senovės, bet skirtingai vadino ir nevienodai išsaugojo iki mūsų dienų.

Šiandien kai kuriose šalyse Joninių šventė paskelbta valstybine švente (Latvijoje, Estijoje, Suomijoje, Švedijoje, Kanadoje). Kitose šalyse – Danijoje, Norvegijoje, Rumunijoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Ukrainoje ir kt. – ši šventė švenčiama, bet yra darbo diena. Lietuvoje Joninės nedarbo diena paskelbtos 2003 m.

Tačiau vargu ar yra kita šalis, kurioje taip masiškai būtų švenčiama vasarvidžio šventė kaip Latvijoje. Čia ji vadinama Lyguo švente. Tai didžiausia latvių kalendorinė šventė. Dar Latvijoje ši diena vadinama Janio diena arba tiesiog Lyguo, kas latviškai reiškia „tebūnie“. Netgi tamsiausiais sovietiniais laikais, kai ją švęsti būdavo draudžiama, latviai, nepaisydami draudimų, galimų nemalonumų, švęsavo Lyguo.

Šimtametės tradicijos

„Lyguo šventė turi šimtametes tradicijas, jos siekia gilią senovę, apipintos padavimų, legendų, mitologijos elementų“, - pasakoja Lietuvos latvių visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos ir Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone. - „Įvairiose Latvijos vietose lygiadienis švenčiamas šiek tiek skirtingai. Skirtingai pinami vainikai, nes jiems naudojamos gėlės, kurių gausu būtent šiame krašte, tačiau nėra kitur.

„Lyguo šventė turi šimtametes tradicijas, jos siekia gilią senovę, apipintos padavimų ir legendų“, - sako Lietuvos latvių visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos ir Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone.

Neatsiejamas Lyguo atributas – laužai. Tačiau ir jie kuriami nevienodai. Laužai paprastai deginami aukštoje vietoje, kad būtų toli matyti. Šalyje yra keturi etnografiniai rajonai. Pavyzdžiui, Vidzemėje, kur nėra daug kalvų, laužai uždegami statinėse, jas iškėlus ant aukštų stulpų. Prie upės laužai sukuriami tiesiog ant iš rąstų padaryto plausto ir jis paleidžiamas pasroviui“.

Birželio pabaigoje gamta klesti, auga, žydi, bręsta. Žolynai vasarvidžio metu turi daugiausia jėgos, vaistažolės – gydomųjų savybių. Pasak G. Ronės, švenčių išvakarėse merginos eina rinkti žolynų – kupoliauti. Latvijoje kupolėmis buvo laikomos žolės, kurios sužydi saulėgrąžos metu: lipikas, diamedis, betkrėslė, aguonos, jonažolė, kiečiai, dobilai, valerijonas. Žolėmis buvo puošiami namai.

Namai taip pat puošiami beržų, ažuolų šakomis.

Dainos – per visą naktį

Lyguo šventės neįmanoma išsivaizduoti be dainų. Apskritai latviai yra labai daininga tauta. Tai patvirtina ir Latvijos dainų švenčių istorija. Pirmoji latvių dainų šventė įvyko dar XIX amžiuje, 1873 m., visu pusšimčiu metų anksčiau už pirmąją lietuvių dainų šventę.

„Dainų yra be galo daug“, - sako G. Rone. - „Žmonės trumpiausią naktį susirenka į aukščiausią vietą, užkuria laužus, prasideda linksmybės. Šventės dalyviai į dainą įdeda įvairių žodžių pagal esamą vietovę, apdainuoja vienas kitą. Apdainuojamas kaimynas, jei jo nenu-ravėti daržai, nesutvarkytas kiemas ar karvės nepapuoštos vainikais“.

Lyguo naktį negalima miegoti. Išimtis daroma tik seniems. Miegaliai irgi apdainuojami, jiems pranašaujama devynias vasaras miegoti beržo trinką apkabinus.

Ypač didelis dėmesys skiriamas Janiams. Jie Lyguo naktį turi būtinai puošti vainiku ant galvos.

„Lyguo naktis apipinta daugybe ne tik papročių, bet ir pranašišių ženklų“, - teigia G. Rone. - „Vienas tokių skelbia, kad jaunos merginos ankstyrytą, su pirmaisiais saulės spinduliais turi basomis kojomis pereiti per raso-

tą pievą, išsimaudyti, jei yra kur, tada gaus gerą jaunikį“.

Ant stalo – alus ir sūris

Pasak G. Ronės, populiariausiai tautos šventei ruošiamasi iš anksto. Šeimininkės kepdavo pyragėlius su lašinukais, spausdavo sūrį iš rūgšties ir saldaus pieno su kmynais.

Nuo seno Latvijoje per šventes

geriamas alus. Naminis alus specialiai būdavo daromas ir Lyguo.

Švenčia Lietuvos latviai

„Lietuvos latviai Lyguo švenčia įvairiai“, – sako G. Rone. – „Vieni išvyksta pas gimines, draugus į Latviją. Bepigu – ji netoli. Bet švenčiame ir kartu“.

Vieną metų latviai Lyguo šventė pačiame Vilniaus centre, M. K. Čiurliono gatvėje. Čia juos pakvietė Latvijos ambasada.

G. Rone taip pat prisimena Lyguo šventę Šventojoje. Į ją suvažiuo latviai iš visos Lietuvos šeimomis, su vaikais. Atvyko netuščiomis: kas pyragų atsivežė, kas sūrio, žuvies, alaus... Vietos valdžia suteikė „plotą“. Buvo užkurtas didžiulis laužas. Buvo daug žaidimų, linksmybių, juoko. Lietuvos pajūryje latviškos dainos skambėjo iki pat aušros.

Lyguo... ■

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Apklausa: lenkai geriausiai gyvena Lietuvoje, o blogiausiai – Baltarusijoje

Lenkai, vertindami savo tautiečių užsienyje situaciją, blogiausiai kalba apie Baltarusiją, o geriausiai – apie Lietuvą, rodo Viešosios nuomonės tyrimo agentūros CBOS apklausa, kurios rezultatus paskelbė Lenkijos naujienų agentūra PAP.

Net 61 proc. apklaustųjų blogiausiai vertina tautiečių padėtį Baltarusijoje. Kiek geriau, respondentų nuomone, lenkai gyvena Ukrainoje – taip teigia 22 proc. apklausos dalyvių.

Kad Lietuvoje lenkų situacija geriausia, mano 33 proc. respondentų, be to, 1 proc. teigia, kad ji yra labai gera. Priešingą nuomonę pareiškė 38 proc. apklaustųjų.

Daugiau kaip pusė – 51 proc. – lenkų yra įsitikinę, kad Lenkija savo tautiečiams Rytuose padeda tiek, kiek turi ir gali padėti.

70 proc. apklausos dalyvių mano, jog Ukrainos, Baltarusijos ir Lietuvos lenkai turi gauti paramą iš savo tėvynės.

TBN inf.

Olimpiada, skirta A. Puškinui ir N. Gogoliui

Sostinės mokyklų rusų mokomąja kalba 6-9 klasių mokiniai dalyvavo olimpiadoje, skirtoje A. Puškino 210-osioms ir N. Gogolio 200-osioms gimimo metinėms. Nenuostabu, kad olimpiada vyko A. Puškino vidurinėje mokykloje.

Olimpiados dalyviams teko atsakyti į įvairius klausimus iš poeto ir rašytojo gyvenimo, jų kūrinių ir kt.

Prizininkams buvo įteikti Vilniaus savivaldybės Švietimo skyriaus garbės raštai ir vertingos dovanos. Apdova-

noti ir prizininkus rengė mokytojai.

Olimpiadą surengė savivaldybės Švietimo skyrius ir miesto mokyklų rusų kalbos mokytojų metodinis būrelis.

TBN inf.

Rusų organizacijos siekia didesnio jaunimo aktyvumo

Gegužės 30 d. Vilniuje Lietuvos rusų visuomeninės organizacijos surengė konferenciją „Kartų perimamumas: tradicijų puoselėjimas ir atsakymai į dabarties iššūkius“.

Konferencijoje perskaityta per 10 pranešimų, kuriuose nagrinėtos rusų istorijos Lietuvoje, šiandieniniai diasporos gyvenimo, kraštotyros kaip rusų kultūros puoselėjimo formos, kartų perimamumo ir kiti klausimai.

Konferencijoje daug dėmesio skirta jaunimo problematikai. Tai formalus ir neformalus ugdymas, rusakalbio jaunimo prioritetai šeimos ir tikėjimo srityse, dalyvavimas visuomeninių organizacijų veikloje ir kt.

Pranešimus skaitė Rusų visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos atsakingoji sekretorė Tatjana Michniova, Rusijos tėvynainių

tarptautinės koordinacinės tarybos narys, filosofijos mokslų daktaras Andrejus Fominas, Slavų gailėtingumo fondo pirmininkė Olga Gorškova, Kauno M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro vadovas Valerijus Berežokas, Vilniaus Arkangelo Michailo cerkvės vyresnysis tėvas Vladimiras Seliavko ir kt.

TBN inf.

Išleista knyga apie garsius Lietuvos totorius

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga išleido knygą apie žymius totorius.*

Lietuvos totoriai – tai unikali etninė totorių grupė, apsigyvenusi Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje daugiau nei prieš 600 metų – XIV–XV amžiuje. „Lietuvos totorių“ terminui sinonimiškas terminas „Lenkijos totoriai“ arba jo variantas „Lenkijos ir Lietuvos totoriai“. Lietuvos totoriai, gyvenantys dabartinėje Baltarusijoje, atitinkamai yra vadinami „Baltarusijos totoriais“. Tačiau jie taip pat savo kilme yra giminingi Lietuvos totoriams, kadangi randantis Didžiai Lietuvos Kunigaikštystei ir jai klestint dabartinės Baltarusijos Respublikos teritorija buvo sudėtinė viduramžių Lietuvos dalimi.

„Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija savo gyvavimo laikotarpiu pateikia mums nuostabų įvykį. Kai visa Europa ginklavosi kalaviju ir neapykanta prieš musulmonus, - tuomet išmintinga Lietuvos valdovų politika su meile ir svetingumu kvietėsi į savo valdas totorius, kurie buvo priversti klostantis įvairioms aplinkybėms išvykti iš savo gimtinės ir laisva valia apsigyventi Lietuvoje“, - rašė turkų filologijos profesorius A. Muchlinskis 1857 m. Sankt Peterburge išleistoje knygoje „Lietuvos totorių kilmės ir būklės studija“.

Siūlomos skaitytojams knygos įvadinuose straipsniuose nagrinėjami Lietuvos totorių istorijos ir gyvensenos klausimai. Jūs parašė šios knygos bendra autoriai Stanislas Duminas ir Adas Jakubauskas.

**Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje: žinyas. Adas Jakubauskas, Galimas Sūdykovas, Stanislas Duminas. Kaunas, Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga. 2008, iliustr., 300 p.*

Pagal žanrą knygą galima būtų apibūdinti kaip biografinį leidinį, nes joje pateikiami trumpi žymių Lietuvos totorių atstovų, palikusių ryškų pėdsaką ne tik Lietuvos, bet ir Lenkijos, Rusijos bei kitų šalių, kuriose permainingas likimas jiems buvo lėmęs gyventi ir atlikti savo pareigą, istorijoje ir kultūroje, gyvenimo aprašymai.

Vienas pirmųjų studijuoti garsių protėvių, kuriais didžiulis galima ir būtina, biografijas ėmė istorikas Stanislovas Kričinskis. Jis parašė septynis žymių Lietuvos totorių gyvenimo aprašymus, taip pat straipsnį apie savo žygiais plačiai pagarsėjusį generolą Juzefą Beliaką, - visos šios publikacijos prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo išspausdintos „Lenkų biografiniame žodyne“. Be St. Kričinskio studijų, labai svarbūs biografinėje literatūroje yra Leono Kričinskio parašyti straipsniai „Generolas Maciejus Sulkevičius (1865–1920)“ ir „Aleksandras Sulkevičius“, išspausdinti pirmajame planuotame leisti kasmet „Totorių metraščio“ (1932 m.) tome.

XX–XXI amžių sandūroje susidomėjimas šia tema tebedidėjo. Ją toliau plėtojant dalyvavo Tatarstano Respublikos mokslininkai J. Grišinas ir D. Šarafutdinovas. Jų knyga „Ištikimi Tėvynės sūnūs“ tapo vienu svarbiausių šaltinių, rengiant kilusių iš Lietuvos totorių XIX ir XX amžiaus pradžios žymių karvedžių gyvenimo aprašymus, kurie yra taip pat spausdinami šiam leidinyje.

Pastaraisiais metais daug pastangų, ieškant biografinių duomenų ir publikuojant garsių Lietuvos totorių gyvenimo aprašymus, įdėjo vienas aktyviausių savo tautos atgimimo Nepriklausomoje Lietuvoje skatinantį technikos mokslų daktaras Ro-

mualdas Makaveckas. Jo sukauptoje bibliotekoje liko didžiulis archyvas, kurio medžiaga buvo surinkta dar iš gyvų esančių didžiųjų protėvių palikuonių. Šio autoriaus straipsniams būdinga ne tik faktinių duomenų gausa ir gilus jų apmąstymas, jie kupini nuoširdžios pagarbos protėvių atminimui, pasididžiavimo jų žygdarbiais ir didžiais darbais. R. Makavecko straipsniai buvo išspausdinti laikraštyje „Lietuvos totoriai“ ir kituose periodiniuose leidiniuose.

Didžiulę reikšmę, renkant žymių Lietuvos totorių protėvių biografinius duomenis, turi Lietuvos totorių giminystės ryšių ir heraldinio palikimo studijos, kurioms jau keturis dešimtmečius išskirtinį dėmesį skiria vienas šio leidinio bendra autorių istorikas, Maskvos valstybinio istorijos muziejaus vyr. mokslinis bendradarbis Stanislavas V. Duminas.

Labai aktyviai ir su dideliu susidomėjimu savo protėvių istorinių nuopelnų tyrinėjimo procese dalyvauja kitas šio leidinio bendra autorius – humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas. Plati jo erudicija ir atkaklumas lėmė, kad metraščiuose, tarp jų pirmiausia priskiriamų XX amžiui, jam pavyko rasti didžiulius mažai žinomų archyvinių dokumentų ir kitų šaltinių kodus.

Knygos „Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje“ biografinės medžiagos pateikimo lakoniškumas bei jos išdėstymas abėcėlės tvarka (iš viso knygoje pateiktos 94 biografijos), iliustracijų gausumas, istorinių terminų žodynėlis, šaltinių ir literatūros sąrašas leidžia šią knygą priskirti prie informacinio enciklopedinio pobūdžio leidinių. ■

Žydai LDK: istorinė patirtis

Lietuvos istorikai vis dažniau imasi tyrinėti Lietuvos tautų istoriją, tradicijas, gyvenimo būdą, padėtį visuomenėje, jų indėlį į bendrą Lietuvos kultūrą. Apie tai liudija viena po kitos išeinančios mokslinės studijos, populiarūs leidiniai. Pastaraisiais metais įvyko ne viena mokslinė konferencija šiais klausimais.

Didelį mokslininkų susidomėjimą kelia įvairių tautų istorija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK). Pavyzdžiui, pernai Vilniaus universiteto leidykla išleido straipsnių rinkinį „Orientas Lietuvos didžiosios kunigaikštijos visuomenės tradicijoje: totoriai ir karaimai“. Apie šį leidinį plačiau informavome praeitame „Tau-

tinų bendrijų naujienų“ numeryje. Tai nenuostabu. LDK tautų bendras gyvenimas, jo organizacija, patirtis turi didelę istorinę reikšmę.

Daug įvairaus pobūdžio knygų leidžiama Lietuvos žydų istorijos tematika. Šiomet jų lentyną papildė Jurgitos Šiaučiušaitės-Verbickienės monografija „Žydai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje. Sambūvio aspektai“.*

Šiandien apie Lietuvos žydų istoriją ir kultūrą kalbama kaip apie organišką, svarią ir garsią Lietuvos kultūros dalį. Palengva įsitvirtinantis žydų kultūros ir istorijos supratimas ženklina naują kryptį, kai siekiama, kad plačioji visuomenė imtųsi svarstyti ne apie „jų“ ir „mūsų“, o apie „visų mūsų“ kultūrą, jos paveldą ir laimėjimus. Retrospektyvus požiūris į žydų kultūros vertinimus įvairių laikotarpių Lietuvoje leidžia teigti, kad šiandien beįsitvirtinanti žydų istori-

jos ir kultūros lygiavertiško samprata yra nauja visuomenėje ir moksle.

J. Šiaučiušaitės-Verbickienės monografija – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) visuomenės ir jos dalį nuo XIV a. pabaigos sudariusios žydų bendruomenės santykių studija. Joje nemažai sąlyčio su šiandienos mitais turinti praeitis atskleidžiama daugiakonfesinės visuomenės požiūriu, parodomos visuomenės nuostatos žydų atžvilgiu, keliamos naujos, iki šiol išsamiai netyrinėtos ar net nekeltos sociokultūrinės LDK istorijos problemos. Knygoje, lyginant to paties meto LDK, Lenkijos Karalystės ir kitų Rytų Europos valstybių padėtį, aptariamą XVI - XVIII a. Lietuvos žydų teisinės, socialinės ir ekonominės padėties savitumai. Atveriami ne tik nauji nekrikščioniškųjų bendruomenių istorijos bruožai, bet ir parodoma santykių daugiakonfesinėje LDK visuomenėje raida. ■

**Žydai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje. Sambūvio aspektai. Jurgita Šiaučiušaitė-Verbickienė. Vilnius: Žara. 2009. Kaunas. Aušra. 448 p., iliustr., faks. Santr. angl. Tiražas 700 egz.*

Vaikams – apie tautines bendrijas

„Lietuvos žmonės“ – taip vadinasi trečioji serijos „Pradinukų enciklopedija“ knyga, kurią išleido leidykla „Alma litera“.* Nors ši enciklopedijų serija apie Lietuvą skirta pradinukams, ją bus įdomu skaityti ir vyresniems mokiniams bei jų tėveliams.

Knyga „Lietuvos žmonės“ glaustai, tačiau turiningai ir įdomiai supažindina jaunuosius skaitytojus su Lietuvos

etnografiniais regionais, jų būdingais bruožais ir skirtumais.

Knygoje nemažai vietos skirta ir Lietuvoje gyvenantiems kitų tautų atstovams, rašoma apie tai, kaip ir kada jie pateko į Lietuvą, supažindinama su jų kultūra, tradicijomis, šventėmis, papročiais, nacionaliniais patiekalais. Iš viso pasakojama apie 20 tautinių bendrijų. Tekstas gausiai iliustruotas spalvotais piešiniais, nuotraukomis.

Leidykla, išleidusi knygą, kurioje įdomiai, patraukliai rašoma ir apie šalies tautines bendrijas, atliko labai reikalingą ir dėkingą darbą. Iš pat jaunų dienų vaikus supažindinti su tais,

kurie yra šalia mūsų, tačiau skiriasi tradicijomis, istorija, gyvenimo būdu - tai skiepyti vaikams tolerancijos, pagarbos kitoms kultūroms daigus. Juk įvairūs nesusipratimai, stereotipai ir panašios neigiamos apraiškos etniniu pagrindu neretai kyla dėl to, kad mažai pažįstame savo kitų tautybių bendrapiliečius arba tos žinios būna iš abejotinos vertės šaltinių.

Ši knyga turėtų praplėsti kiekvieno vaiko akiratį ir papildyti mokykloje sukauptas žinias apie Lietuvoje gyvenančius žmones.

Knygos išleidimą parėmė Kultūros rėmimo fondas. ■

**Lietuvos žmonės. Dangė Čebatariūnaitė Dailininkė Ula Vaičiūnaitė. Vilnius: Alma litera, 2008. 156 p., (Pradinukų enciklopedija), iliustr., žml. Tiražas 3000 egz.*

N. Gogolio atminimo vakaras

Vilniaus pedagoginio universiteto studentai, miesto gimnazijų ir mokyklų moksleiviai parodė I. Janulevičienės režisuotą aukš-

to meninio lygio teatralizuotą literatūrinį-muzikinį kūrinį, skirtą 200-osioms rašytojo, pasaulinės literatūros klasiko Nikolajaus Gogolio

gimimo metinėms. Jame skambėjo rašytojo kūrinį, jo amžininkų prisiminimų, laiškų ištraukos.

TBN inf.

Ar teisingai vartojame etnines sąvokas?

Daug metų man besidomint etnine problematika, 1990 – 1991 metais dirbant Lietuvos Sąjūdžio konsultantu tautinių mažumų klausimais, o nuo 1996 metų – Tautinių bendrijų tarybos koordinatoriumi, nuolat tekdavo susidurti su įvairiais nesusipratimais, vartojant su šia problematika susijusias sąvokas.

Norėtusi tikėti, kad čia pateiktos mintys apie kai kurias sąvokas ir definicijas galėtų tapti diskusijos šiuo klausimu užuomazga.

Imantas Melianas

Kaip nustatyti asmens tautybę ir kas tai gali atlikti?

Sovietinės okupacijos metais Lietuvoje išsivyravo stalinistinis *tautos* ir *tautybės* apibrėžimas, pagal kurį *tauta* („*nacija*“) buvo išsivaizduojama kaip *kalbos, kultūros ir ekonomikos bendrumo siejama bendruomenė*, o *tautybė* – kaip priklausymas tokiai bendruomenei.

Ir dabar dažnai *tautybė* yra painiojama ir su kitomis sąvokomis, pavyzdžiui, su *pilietybe*, *kilme* (tėvų ir senelių tautybe arba pilietybe), *rase* (*antropologiniu tipu*), *tikėjimu*, *gimtaja kalba*, *gyvenamąja vieta* etc. Visi šitie požymiai iš tikrųjų gali sutapti su asmens (arba asmenų grupės) *tautybe*, tačiau tai nėra nei jos atitikmenys, nei pagrindiniai (juolab vieninteliai) jos požymiai.

Iš tikrųjų vienintelis neginčytinas asmens tautybės požymis yra jo *tautinė savimonė*, t.y. jo *sąmoningas apsisprendimas priklausyti tam tikrai tautai*. Niekas, įskaitant valstybės institucijas, negali priversti asmens būti kitos *tautybės*, jei jis pats to nenori. Joks asmuo neprivalo įrodinėti – kokios ir „kodėl“ jis yra *tautybės*; apskritai niekas neprivalo deklaruoti savo *tautybės* kitaip nei vien tik savo noru.

Galima išsivaizduoti atvejį, kai asmeniui siekiant užimti tam tikras pareigas, darbdaviui gali kilti abejonių dėl jo priklausymo kai kuriems *religiniams susivienijimams* (pavyzdžiui, totalitarinėms sektoms), *politinėms partijoms* (pavyzdžiui, kairiesiems arba dešiniams radikalams) arba *seksualinėms mažumoms* (pavyzdžiui, zoofilams), tačiau demokratinėje valstybėje jokia *tauta* (taigi ir

priklausymas jai) negali būti nei „totalitarinė“, nei „radikali“, nei „iškrypusi“. Būtent dėl to *tautybės* deklaravimas yra bet kurio žmogaus asmeninis reikalas.

Nacija ir pilietybė, tauta ir tautybė

Tautos ir *nacijos* sąvokos nėra sinonimai, nors jos dažnai vartojamos viena kitos vietoje. Ši painiava taip pat siekia sovietinės okupacijos laikus ir atėjo į lietuvių kalbą iš rusų kalbos. Tuomet net enciklopedijose ir moksliniuose leidiniuose buvo rašoma, kad „pokario metais susiformavo *lietuvių socialistinė nacija*“ (dar buvo tokia „už šviesią ateitį kovojusi *lietuvių liaudis*“).

Vakarų demokratijose *nacijos* sąvoka vartojama išimtinai įvardinant tam tikros valstybės piliečių visumą. Pavyzdžiui, „*ispanų nacija*“ sąvoka apima ne tik pačius ispanus, bet ir kitas šios valstybės tautas – baskus, galisus, katalonus ir kanarus, o „*belgų nacija*“ sąvoka – flamandus, valonus ir Belgijos vokiečius. Tai pačiai *nacijai* priklausantys asmenys visai neprivalo būti tos pačios tautybės (absoliučiai vienataučių valstybių nebūna).

Kartais vietoje *nacijos* vartojamos kitos ją atitinkančios politinės tautos arba pilietinės tautos sąvokos. Būna ir išimčių, kai kalbant apie *naciją* yra pavartojama *tautos* sąvoka, pavyzdžiui, žodžių derinyje „*Lietuvos tauta*“. Tokiais atvejais apie tikrąją sąvokos reikšmę galima spręsti iš sakinio (pastraipos) konteksto.

Priklausymas tam tikrai *nacijai* (*politinei* arba *pilietinei tautai*) yra vadinamas pilietybe.

Kitaip negu *nacija*, tauta yra tos

pačios tautinės (etninės) savimonės vienijamų individų visuma. Skirtingi tos pačios tautos atstovai gali būti (ir beveik visada yra) įvairių pasaulio valstybių piliečiai.

Specialiojoje literatūroje vietoje *tautos* dažnai yra vartojama etnoso sąvoka. Kartais, siekiant pabrėžti *tautos* sąvokos skirtumą nuo *nacijos* (*piliietinės* arba *politinės tautos*) sąvokos, vietoje jos taip pat būna vartojama etninės tautos sąvoka. Priklausymas tam tikrai *tautai* (*etnosui* arba *etninei tautai*) yra vadinamas tautybe.

Titulinė tauta, tautinė dauguma, tautinė mažuma ir tautinė bendrija

Kartais galima išgirsti pasiūlymų vietoje *tautinės mažumos* vartoti *tautinės bendrijos* sąvoką, tačiau anaip tol ne visada šios sąvokos gali pakeisti viena kitą.

Tautinės bendrijos (jei mes nekalbame apie *nevyriausybines organizacijas*) sąvoka iš esmės yra etninės grupės sąvokos sinonimas. Ji nenusako nei pastarosios santykinio skaitlingumo, nei jos faktinio statuso tam tikroje valstybėje. Ta prasme tautinės mažumos sąvoka yra konkretnė – ji aiškiai pasako, kad X, Y ir Z *tautinės bendrijos* (*etninės grupės*) tam tikroje valstybėje nusileidžia skaičiumi *tautinei bendrijai* (*etninei grupei*) A, kuri toje valstybėje yra tautinė dauguma. Aiškinimai, kad *tautinės mažumos* sąvoka yra neva įžeidžianti, nėra kaip nors pagrįsti, nes ši sąvoka yra kiekybinio, o ne kokybinio pobūdžio.

Tautinės bendrijos sąvokos apibrėžimas galėtų būti papildytas arba net pakeistas, jei Lietuvoje būtų įteisinta jų kultūrinė autonomija. Bet tai jau atskira tema, reikalaujanti platesnės diskusijos.

Kai kuriose valstybėse vartojama titulinių tautų sąvoka, reiškianti, kad tos valstybės arba jų teritorinės autonomijos yra pavadintos šių *tautų* vardu.

Dažniausiai (bet ne visada) *titulinė tauta* tuo pačiu yra *tautinė dauguma*. Yra valstybių (pavyzdžiui, dauguma Juodosios Afrikos šalių), kuriose apskritai nėra nei *titulinė tauta*, nei *tautinė dauguma*.

Tautinės ir etninės mažumos

Kai kuriose valstybėse yra išskiriamos ne tik *tautinės*, bet ir etninės mažumos (nors tai turėtų būti sinonimai). Tokiais atvejais *etninėmis mažumomis* vadinamos *autochtonų* (*čiabuvių*) *etninės grupės*, o *tautinėmis mažumomis* – *natūralizuotų išeivių iš kitų šalių palikuonys*.

Dar kitur taikomas formalus mažumų skirstymas, kai *tautinėmis mažumomis* vadinamos *etninės grupės*, turinčios užsienyje neva savo „motinines valstybes“, o *etninėmis mažumomis* – tokių valstybių neturinčios. Šis skirstymas yra sunkiai suvokiamas, kadangi pagal jį mažumas jų gyvenamojoje šalyje įgyja nevienodą statusą, kuris kažkodėl priklauso nuo užsienio („savos“) valstybės buvimo (arba nebuvimo) fakto.

Lietuvoje toks *tautinių ir etninių mažumų* sąvokų išskyrimas nėra aktualus ne tik dėl jo dirbtinumo, bet ir dėl to, kad vienintelė *čiabuvių tauta* joje yra tik patys lietuviai. Vadovaujantis aukščiau minėtu formalioju mažumų skirstymo principu, „*etninėmis*“ (skirtingai nuo visų kitų – „*tautinių*“) *mažumomis* būtų galima paskelbti neva savo valstybių neturinčius Lietuvos totorius, karaimus ir romus (čigonus), bet tai tik įneštų papildomos painiavos. Lietuvos valstybė ne tik gali, bet ir privalo būti visų tautybių savo piliečių teisių garantas. Bet koks svetimų valstybių įsileidimas, sprendžiant Lietuvos *tautinėmis* (*etninėmis*) *mažumomis* (taigi Lietuvos piliečiams) opius klausimus, yra nesupratimas, neskatinantis Lietuvos visuomenės integracijos.

Etnokonfesinės grupės.

Kas tai?

Kalbant apie *etnokontesines grupes*, pirmiausia būtina išskirti dvi šios sąvokos reikšmes. Pirma, tai etnokontesinė

grupė kaip tautos (etnos) sudėtinė dalis, kuri skiriasi nuo kitų šios *tautos* dalių ne (ne tik) etnografiniais ir (ar) tarminiais ypatumais, bet ir kitokiu *tikėjimu*. Pavyzdžiai: lietuvininkai (evangelikų liuteronų tikėjimo lietuviai buvusioje Mažajoje Lietuvoje), vadinamieji „bambizai“ (evangelikų reformatų tikėjimo lietuviai Biržuose, Kėdainiuose ir kt.; patys savęs taip nevadina). Tokių grupių yra ir kitose tautose.

Kalbant apie šio tipo *etnokontesines grupes*, reikėtų vadinti jas „X tautos etnokontesinėmis grupėmis“.

Su kita *etnokontesinės grupės* sąvokos reikšme mes susiduriame, kalbėdami apie ją kaip apie sociumą, kurio etninė ir kontesinė savimonė sutampa (visiškai ar didžiąja dalimi) ir kai konkrečios *tautos* „nuosavo“ tikėjimo neišpažįsta jokia kita pasaulio *tauta*. Pavyzdžiui: žydai – judėjai, karaimai kaip tauta – karaimai (judėjų atmaina) kaip kontesija, armėnai – Armėnų apaštališkosios bažnyčios sekėjai, asiorai (asyrai) – Asyrų bažnyčios sekėjai, maronitai (libaniečiai krikščionys, laikantys save finikiečių palikuonimis) kaip tauta – maronitai (krikščionys monofizitai) kaip kontesija.

Tiesa, tikrovėje yra kiek kitaip, nes judaizmą išpažįsta ne tik žydai, bet ir tokios atskiros tautos kaip žydai kalniečiai (tatai judėjai) ir karaimai (kurių atstovai įsilieja į žydų tautą tik persikėlę į Izraelį). Dalis armėnų yra ne Armėnų apaštališkosios, o Romos katalikų arba Armėnų unitų bažnyčių sekėjai, o dalis maronitų laiko save ne atskira tauta, o libaniečių tautos sudėtinę dalimi. Bet visa tai, kaip sakoma, išimties iš taisyklės.

Kiek lengviau apibūdinti *etnokontesinę grupę* ne viso pasaulio, o atskiros šalies mastu; atitinkamai tokio *sociumo etninė ir kontesinė savimonė sutaptų* ne globaliai, o tik konkrečioje šalyje. Pavyzdžiui, Lietuvoje tai būtų jau minėti žydai, karaimai, armėnai, rumunai (Rumunų stačiatikių bažnyčios sekėjai), gruzinai (Gruzinų stačiatikių bažnyčios sekėjai) ir azerbaidžaniečiai (musulmonai šiitai). Iš jų tik dvi pirmas

etnokontesines grupes galima laikyti Lietuvoje istorinėmis, nes visos kitos atsirado čia pokario metais.

Lietuvininkai, vadinamieji bambizai, ir sentikiai į šią kategoriją tokiu būdu nepatenka, nes jie yra atitinkamai lietuvių (pirmieji ir antrieji) arba rusų (tretieji) tautų sudėtinės dalys.

Ypatingas yra Lietuvos totorių atvejis. Iki sovietinės okupacijos jie (Lietuvos totoriai kaip tauta – musulmonai sunitai kaip kontesija), be jokios abejonės, priklausė tai pačiai *etnokontesinių grupių* kategorijai kaip ir Lietuvoje gyvenantys žydai ir karaimai. Tačiau pokario metais situacija pasikeitė. Lietuvoje atsirado kitų musulmonų sunitų etninių grupių, tokių kaip Pavolgio totoriai, uzbekai, tadžikai, čečėnai etc., todėl Lietuvos totoriai tarsi neteko turėto „monopolio“ į musulmonų sunitų tikėjimą Lietuvoje. Be to, dėl iki šiol Statistikos departamente galiojančio sovietinio tautybių rejestro (vardyno) Lietuvos totoriai vis dar surašomi ne kaip atskiros tautos atstovai, o kaip „apskritai“ totoriai (t.y. Pavolgio totoriai). Tokiu būdu jau beveik dvidešimt metų nepriklausomoje Lietuvoje netiesiogiai tęsiasi kažkas panašaus į nesąmoningą Lietuvos totorių „ištautinimą“.

Nežiūrint minėto formalaus neatitikimo, būtų tikslinga priskirti Lietuvos totorių etnokontesinę grupę tai pačiai kategorijai kaip ir žydus bei karaimus, nes kitos Lietuvos musulmonų sunitų etninės grupės atsirado čia tik pokario metais.

Kalbant apie šio tipo *etnokontesines grupes* reikėtų vadinti jas „X šalies etnokontesinėmis grupėmis“.

Priimant sprendimus, susijusius su *etnopolitine problematika*, būtina atsižvelgti į „X tautos“ ir „X šalies“ *etnokontesinių grupių* tipų skirtumus ir traktuoti juos kaip atskiras definicijas. Kitaip sakant, nėra *etnokontesinių grupių* apskritai; galima kalbėti tik arba apie *tam tikros šalies*, arba apie *tam tikros tautos etnokontesines grupes*, kas anaip tol nėra tas pats. ■

Moldova – viena, tautų joje – daug

Moldova – daugianacionalinė valstybė. Joje gyvena daugiau kaip 120 tautybių atstovai. Tautinės mažumos sudaro 24 proc. gyventojų. Gausiausios tarp jų yra ukrainiečiai – 8,4 proc., rusai – 5,8 proc., gagauzai – 4,4 proc., rumunai – 2,1 proc. ir kt.

Moldovoje per nepriklausomybės laikotarpį sukurta turtinga teisinė bazė tautinių mažumų teisėms užtikrinti. 2001 m. Moldovos parlamentas priėmė Asmenų, priklausančių tautinėms mažumoms, teisių įstatymą. 2003 m. šalies parlamentas patvirtino Nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje. Jame yra atskiras skyrius, skirtas tautinių mažumų teisėms. Tais pačiais metais buvo priimtas Etninės politikos koncepcijos įstatymas. Be to, Moldova yra pasirašiusi su daugeliu valstybių, tarp jų ir su Lietuva, dvišales sutartis, kuriose įrašyti valstybių įsipareigojimai užtikrinti tautinių mažumų teises ir numatytos konkrečios priemonės jų tapatumui išsaugoti.

Moldovos įstatymai tautinėms mažumoms suteikia teisę į maždaug proporcingą atstovavimą visų lygių

vykdomosios ir teisminės valdžios struktūrose, armijoje, teisėsaugos institucijose.

Valstybinė kalba yra moldavų. Tačiau pagal įstatymą, be moldavų, rusų kalbai yra suteiktas tarpnacionalinio bendravimo kalbos statusas. Teisiniai aktai, oficialūs pranešimai ir kita nacionalinės reikšmės informacija spausdinama moldavų ir rusų kalbomis.

Asmenys, priklausantys tautinėms mažumoms, turi teisę savo pavardes, vardus ir tėvavardžius (jeigu tokie naudojami jų gimtojoje kalboje) rašyti taip, kaip priimta jų gimtojoje kalboje, esant būtinybei panaudoti rašybą pagal moldavų kalbos normas.

Valstybine moldavų mokomąja kalba mokosi 78 proc. moksleivių, rusų – 22 proc. Be to, yra mokyklų, kuriose mokomosios kalbos – ukrainiečių, bulgarų, ivrito. Daugelyje mokyklų tautinių mažumų kalbos mokomos kaip dalykas.

Valstybė remia tautinių mažumų kultūrą. Šiuo metu veikia daugiau kaip penki šimtai tautinių mažumų meno

kolektyvų, tarp jų – ukrainiečių – 260, rusų – 120, bulgarų – 40 ir t. t. Šie kolektyvai aktyviai dalyvauja kultūros renginiuose, tarp kurių populiarius kasmet daugumoje šalies regionų vykstantis etnokultūrinis festivalis. Kišiniove veikia knygų ukrainiečių, rusų, gagauzų, bulgarų, žydų kalbomis bibliotekos.

Moldovos Mokslų Akademijos Etninių tyrimų institute veikia specialūs skyriai, kurie vykdo šalies ukrainiečių, rusų, gagauzų, bulgarų, žydų, romų tautybės gyventojų istorijos, kalbos ir kultūros mokslinius tyrimus.

Kompanija „Teleradijo-Moldova“ periodiškai transliuoja tele- ir radijo laidas rusų, ukrainiečių, gagauzų, bulgarų, jidiš, romų kalbomis. Beveik pusė popierinių masinės informacijos priemonių šalyje išsina rusų kalba.

Šalyje veikia 82 respublikinės nevyriausybines tautinių mažumų organizacijos, kurios atstovauja 30-čiai tautybių. Organizacijų vadovai yra Koordinacinės tarybos – patariamojo organo prie Tarptautinių santykių departamento nariai.

SUMMARY

Implementation of the Programme of Integration of the Romani into Lithuanian Society for 2008-2010. The Government discussed the report on implementation of tasks provided in the programme of integration of the Romani into Lithuanian society for 2008-2010 as prepared by the Department of National Minorities and Lithuanians Living Abroad.

J. Rumša. *Being Citizens of Lithuania, The Armenians Do Not Lose Connections with Their Historical Homeland.* Interview with the President of the Association of Armenians of Lithuania Araiķas Tunianas. 2150 people of Armenian nationality live

in Lithuania. Most of them are citizens of Lithuania, integrated into public life. The community makes efforts to preserve identity of its members. There are four Saturday schools, where pupils learn their native language and get familiar with history, traditions and customs of their nation and celebrate national and religious festivals.

A. Jutkevičius. *Will the Karaim Language Face Extinction?* The last edition of 'Tautinių Bendrijų Naujienos' (News of National Minorities) presented information that the atlas of endangered languages as published in UNESCO website mentions Lithuania too – the Karaim language was found to be dangerously close to extinction. Representative of Lithuanian Com-

munity of Karaims tells how the small community of Karaims managed preserving its language over six hundred years of life in Lithuania and disputes against UNESCO in respect of its findings.

I. Melianas. *Is Our Usage of Ethnic Concepts Correct?* The article examines such notions as people and citizenship, nation and nationality, national majority and national minority. A separate section is dedicated to ethnic-confessional groups. The author believes that in literature and media the ethnic concepts are frequently used in different ways and receive different content. Therefore there is a need for discussion on these issues.

Naujos knygos

Tylos gausmas: žydų gyvenimo pėdsakai Lietuvoje. Izaakas Kibucas. Fotografas Raimondas Paknys. Vilnius. R. Paknio leidykla. 2009, 201 p.

Memorialinis albumas, skirtas sunaikintoms Lietuvos žydų bendruomenėms.

Žydai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje. Sambūvio aspektai. Jurgita Šiaučiūnaitė-Verbickienė. Vilnius. Žara. 2009. Kaunas. Aušra. 448 p., iliustr., faks. Santr. angl. Tiražas 700 egz. p. 25

Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje: žinynas. Adas Jakubauskas, Galimas Sitydkovas, Stanislavas Duminas. Kaunas, Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga. 2008, iliustr., 300 p.

p. 24

Žydų gelbėtojai. Jonas Rimašauskas. Sudarytojai Nelė Asadauskienė, Arvydas Anušauskas. Vilnius. Versus aureus. 2008. Kaunas. Aušra. 150 p. (Sugrįžimai). Tiražas 800 egz.

Knygos autorius, buvęs Štuthofio koncentracijos stovyklos kalinys, antiso-vietinės ir antinacistinės rezistencijos dalyvis, rašo skaudžia žydų genocido, lietuvių – žydų santykių tema, pateikia ilgus lietuvių, žydų gelbėtojų, sąrašus.

Lietuvos žmonės. Dangė Čebatariūnaitė. Dailininkė Ula Vaičiūnaitė. Vilnius. Alma littera, 2008. 156 p. (Pradinukų enciklopedija), iliustr., žml. Tiražas 3000 egz. p. 25

Vilniuje Tautinių bendrijų namai
surengė VIII Lietuvos tautinių mažumų
sekmadieninių mokyklų festivalį, skirtą
Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui

